



АНАЛИЗ НА ПРИОРИТЕТИТЕ И ЦЕЛИТЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“ И ОЧЕРТАВАНЕ НА ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ НА БЪЛГАРИЯ И ГЪРЦИЯ

“Този документ е създаден в рамките на проект „Smart Specialization“, финансиран от Програма за европейско териториално сътрудничество Гърция-България 2007-2013, договор за безвъзмездна финансова помощ № В3.32.02/31.12.2013 г. съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие и националните фондове на Гърция и България. Цялата отговорност за съдържанието на Документа се носи от ДЗЗД Обединение БИФТА и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договарящия орган.”

Project ‘Smart Specialization’

**The Programme is co-funded by the European Union (ERDF)
and National Funds of Greece and Bulgaria**





Съдържание

ПРЕАМБЮЛ	2
ПРОГРАМА БЪЛГАРИЯ – ГЪРЦИЯ 2007-2013 Г.....	7
ПРОФИЛ НА ПОГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-ГЪРЦИЯ.....	9
ОСНОВНИ ПОСТИЖЕНИЯ НА ПРОГРАМАТА БЪЛГАРИЯ-ГЪРЦИЯ 2007-2013	19
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020	21
ОБЛАСТ ХАСКОВО - РЕАЛНОСТ И ПОТЕНЦИАЛ ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“	26
ПРОГРАМИ ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО 2007-2013 Г. ЗА ОБЛАСТ ХАСКОВО И ВРЪЗКА С ИНОВАЦИОННАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ЗА „ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“ ..	41
ПРИНОСЪТ НА ПРОГРАМА ЗА ЕВРОПЕЙСКО ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ „ГЪРЦИЯ – БЪЛГАРИЯ 2007-2013 Г.“ ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“	43
НУЖДИ И ОГРАНИЧЕНИЯ НА РЕГИОНА ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“	52
ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ОГРАНИЧЕНИЯ НА РЕГИОНА ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“	53
ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛНИЯ ПРИНОС НА РЕГИОНА ЗА РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ/НУЖДИТЕ.....	55
КОМПЛЕКСЕН ПОДХОД ЗА РАЗГРЪЩАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ИНОВАЦИИТЕ В СФЕРАТА НА УСЛУГИТЕ.....	58
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ	60
ПРОГРАМА ЗА ТРАНС-ГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО „БЪЛГАРИЯ-ГЪРЦИЯ 2014-2020“.....	67
Приложение 1: Списък обследвани проекти	89
Приложение 2: Комплексен подход за разгръщане на потенциала на иновациите в сферата на услугите.....	99



ПРЕАМБЮЛ

В средата на 90-те години на XX век Генерална дирекция „Предприятия“ и Генерална дирекция „Регионална политика“ на Европейската комисия обявиха разработването на регионални иновационни стратегии (РИС) за ключов инструмент на политиката за насърчаване на иновациите на регионално равнище в страните – членки на ЕС. Двете дирекции положиха началото на програмата „Регионални иновационни стратегии“, която е само една от множеството инициативи за насърчаване на по-иновативно мислене в Европа, довела до създаването на Мрежата на иновационните региони в Европа – над 100 района от ЕС са предприели РИС инициативи още през 1994 г. с подкрепата на Европейския фонд за регионално развитие и Четвъртата рамкова програма за научни изследвания, технологично развитие и демонстрации.

Изпълнението на програмата „Регионални иновационни стратегии“ представлява началото на прехода от остарялото разбиране за иновациите като линеен процес, в който научните работници създават иновации, предприятията ги внедряват и публичният сектор предоставя финансовата подкрепа, към един изцяло нов подход, който ангажира всички заинтересовани страни в регионите – местни и регионални власти, промишленост, търговия, представители на науката, научноизследователски центрове, финансови институции, посреднически организации и др.

Към настоящия момент 235 региона от държавите-членки на ЕС участват в мрежата.

Днес говорим за „интелигентната специализация“, което е нова иновационна политика, която цели да насърчи ефективното и ефикасно използване на публичните инвестиции в научни изследвания; да стимулира регионалните иновации, за да се постигне икономически растеж и просперитет, като даде възможност на района да се фокусира върху силните си страни.



Този документ представя резултатите от изследване, което има за цел да:

- идентифицира тематични и секторни приоритети (проблеми/нужди) за област Хасково във връзка с иновационната политика на Европейския съюз за „интелигентна специализация“,
- анализира съществуващите програми за трансгранично сътрудничество 2007-2013 г., касаещи област Хасково във връзка с иновационната политика на ЕС за „интелигентна специализация“,
- идентифицира предложения за сътрудничество между Република Гърция и Република България, които да се изпълняват в област Хасково и да са в пряка връзка с иновационната политика за „интелигентна специализация“ (RIS3)
- посочва възможните източници за финансиране на идентифицираните предложения.

Документът очертава мерки за подкрепа на бизнес планирането и управлението на иновациите за стартиращи фирми и малки предприятия, както и мерки за подкрепа за колективни предприемачески усилия в сътрудничество на публичния и частния сектор; което по същество се явява политики за конфигурация, които да послужат при разработване на местна стратегия, ориентирана към иновациите и предприемачеството. Очертани са мерки за преки инвестиции, базирани на сравнителните предимства на региона; такива за насърчаване на местната заетост и предприемачество във връзка с нови продукти и услуги в посока износ, както и мерки за развитие на бизнес инфраструктура.

Анализирано е въздействието, ефективността и устойчивостта на проекти, изпълнени по програмите за трансгранично сътрудничество



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

на територията на област Хасково с пограничните региони в Гърция, като конкретно от проектите, финансирани по Програмата за европейско териториално сътрудничество между „Гърция – България“ 2007-2013 са оценени десет проекта, релевантни по отношение на „интелигентната специализация“. Чрез двадесет интервюта (на бенефициенти и крайни ползватели) и социо-икономически данни за състоянието на района се извърши:

- оценка на въздействието на изпълнените проекти и идентификация на нуждите и ограниченията за регион Хасково;*
- предложения за тяхното решаване и идентифицирането на потенциалния принос на региона за решаване на проблемите/нуждите чрез идентификация на предложения във връзка с RIS3*
- и възможности за финансирането им.*

Респондентите на интервютата са от две целеви групи, представители на публичната администрация, неправителствени организации и бизнеса:

- (1) 10 бенефициента на проекти; и
- (2) 10 крайни ползватели.

Проведени са двадесет интервютата и дискусии на база следните въпроси:

- 1. Кои според вас са основните постижения на програма България – Гърция 2007-2013?*
- 2. За кого беше от полза програма България –Гърция 2007-20113?*
- 3. Какви са доказателствата за това?*
- 4. Кои са предизвикателства за периода 2014-2020? Какви са възможностите за финансиране?*



5. *Кои са важните фактори за развитие на местната икономика в област Хасково?*
6. *Кои са приоритетите за развитие на област Хасково?*
7. *Налични ли са проблеми в сферата на туризма като отрасъл за регионалната икономика на областта и кои са те? Кои форми на туризъм са с потенциал за развитие в областта?*
8. *Кои според вас са предимствата на областта?*
9. *Кои според вас са слабостите на областта по отношение на процеса по „интелигентната специализация“?*
10. *Налична ли е нужда от специализация и насочване на вниманието на компаниите към преодоляване на определени ограничения ?*
11. *Как преценявате ефективността на програма България –Гърция 2007-20113?*
12. *Налични ли са специфични нужди и ограничения на транс-граничния регион между България и Гърция?*

Изборът на проектите, които да попаднат в обхвата на изследването се основава на следните фактори:

- да се изпълняват от организации/бенефициенти от област Хасково;
- да се изпълняват на територията на област Хасково;
- да са финансирани основно по приоритет 3: Конкурентоспособност и човешки ресурси и приоритет 1: Качество на живота;
- резултатите от изпълнените проекти да са ситуирани на територията на област Хасково и/или да покриват територията на целия граничен регион, вкл. област Хасково



По-конкретно за целите на изследването са подбрани проектите описани в Приложение 1 на настоящия документ и могат да бъдат описани най-общо:

→ По приоритети:

1 проект по приоритет 1: Качество на живота

9 проекта по приоритет 3: Конкурентоспособност и човешки ресурси

→ По мярка на подкрепа:

2 проекта по мярка 3.1 Подкрепа и валоризация на човешките ресурси

6 проекта по мярка 3.2 Насърчаване на предприемачеството и мерки

1 проект по мярка 3.1 Подкрепа и валоризация на човешките ресурси

→ По статус:

1 проект в процес на изпълнение

9 проекта приключили изпълнението, от които 4 изпълнени в периода 2012-2014, а 5 в периода 2011-2013

→ По район/област:

7 проекта¹ се изпълняват в област Хасково от организации от област Хасково.

3 проекта² се изпълняват от организации от пограничния регион, като резултатите им покриват територията на целия регион, вкл. област Хасково.

Тъй като извършената оценка покрива ефекти и процеси, тя се базира на четири основни принципа:

✓ Релевантност

като принцип покрива анализ на целите и тяхната адекватност на социално-икономическия контекст. Оценяват се въпроси като

¹ Проекти No.1-5 и 7 и 9 от Приложение 1

² Проекти 6, 8 и 10 от Приложение 1



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

концентрация върху най-належащите потребности и важни елементи, които ще ускорят и подобрят развитието, напр. иновации.

✓ Консистентност

цели да провери как мярката цели да достигне програмните цели и отношението ѝ към „интелигентната специализация“.

✓ Ефективност

анализира на различни равнища (програми и мерки) с отчитане на целите.

и като водещ принцип се откроява:

✓ Приемственост и последователност в решаването на главните проблеми, предизвикателства и възможности пред района.

Анализът поставя целите и приоритетите за развитието на регион Хасково в контекста на „интелигентната специализация“, както и възможностите за неговата съвместна транс-гранична реализация. Негова основна цел беше да привлече вниманието на заинтересованите страни в рамките на местното развитие – публична администрация, неправителствени организации и частен бизнес, участващи в процесите по усвояване на средства от ЕС, като бенефициенти/партньори и крайни ползватели, и да представи възможностите за развитие, базиран на реалната икономическа ситуация, предпоставки и ограничения на региона.

ПРОГРАМА БЪЛГАРИЯ – ГЪРЦИЯ 2007-2013 Г.

Общата стратегическа цел на програмата България – Гърция 2007-2013 г. е да обедини задачите и приоритетите на Лисабонския дневен ред, Гьотеборгския дневен ред и националните политики за благоденствието и бъдещето на трансграничния регион и неговите жители. По този начин е определена стратегическата цел:



ДА СЕ НАСЪРЧИ ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН КАТО СЕ ОСИГУРИ РЕГИОНАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И СЕ ПОДОБРИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА

Оперативната програма за териториално трансгранично сътрудничество между България–Гърция 2007-2013 г. поставя рамката за Европейското териториално трансгранично сътрудничество между България и Гърция. Програмата цели да постигне трансгранично сътрудничество като събере заедно различните участващи страни в трансграничния регион, за да насърчи и подкрепи по-нататъшното развитие на региона и неговото превръщане в център за мир, устойчиво развитие и разширение на Европейската икономическа зона в централните части на Балканите, черноморския регион и източната част на Средиземно море. Оперативната програма набляга върху засилването на мрежите и сътрудничеството в областта на гранична сигурност, управление на природни ресурси, мрежи за бизнес и научноизследователска дейност, за да предостави осъществими решения за безпрепятствена комуникация чрез съвременна инфраструктура. Освен това програмата насърчава хармоничното, балансирано и устойчиво развитие на трансграничния регион, като намали икономическите и социални териториални неравенства, възникнали в изоставящите страни и региони, и ускори тяхното икономическо и социално реструктуриране. В този контекст Програмата, подкрепя съвместни проекти от двете страни на трансграничния регион.

Таблица 1. Допустима територия

NUTS II	4 РЕГИОНА: <input checked="" type="checkbox"/> Източна Македония – Тракия <input checked="" type="checkbox"/> Централна Македония <input checked="" type="checkbox"/> Югозападен район <input checked="" type="checkbox"/> Южен централен район
---------	---



NUTS III	7 ПРЕФЕКТУРИ И 4 ОБЛАСТИ: <input checked="" type="checkbox"/> Еврос <input checked="" type="checkbox"/> Кавала* <input checked="" type="checkbox"/> Ксанти <input checked="" type="checkbox"/> Родопи <input checked="" type="checkbox"/> Драма <input checked="" type="checkbox"/> Солун <input checked="" type="checkbox"/> Серес <input checked="" type="checkbox"/> Благоевград <input checked="" type="checkbox"/> Смолян <input checked="" type="checkbox"/> Кърджали <input checked="" type="checkbox"/> Хасково *Кавала (като прилежаща област)
NUTS IV	154 ОБЩИНИ

ПРОФИЛ НА ПОГРАНИЧНИЯ РЕГИОН БЪЛГАРИЯ-ГЪРЦИЯ

Социо-демографски данни

Територията се характеризира със застаряващо население, следователно и с намаляваща работна сила. Групата на хората над 60 години е значително по-голяма в сравнение с тази от населението на по-малко от 15 години. Важна е и тенденцията за вътрешна миграция от провинцията към градските центрове, основно поради причини, свързани със заетостта, феномен, който е особено очевиден в Солун, представляващ столичен център на Северна Гърция и Югоизточните Балкани, като цяло.

Накратко, демографският профил на областта може да се обобщи със следното:

- застаряващо население, напускане на селските райони в полза на големите градове, урбанизация.*

Икономически данни

Първичен сектор

Първичният сектор в избираемата зона е значително развит, в сравнение с националните средни стойности и е свързан с вторичния сектор, като



фокусът е върху националното потребление и износните стоки. По този начин, се получава междурегионален дисбаланс относно важността на първичния сектор, което може лесно да се обясни с профила на допустимите NUTS III региони (напр. Кърджали и Родопи, поради техните географски и демографски особености, изглежда имат значителен първичен сектор в сравнение със Солун или Серес, които имат по-малко селско население).

Първичният сектор в областите Хасково, Смолян, Кърджали и Благоевград включва земеделие и лесовъдство: отглеждане на интензивни култури, като зеленчуци, лозя, тютюн, картофи, памук, плодове, както и зърнени култури. Тенденцията, наблюдаваща се през 90-те, към значително намаляване на производителността и добива от културите, започна да се променя в положителна насока; въпреки това, проблемът с откриване на пазари за селскостопанската продукция и за организацията на сектора продължава да играе ролята на важен ограничаващ фактор за развитието на региона.

Факт е , че прилагането на общ стратегически подход ще доведе до ново, по-конкурентно и по-доходоносно отглеждане на културите. В общи линии, изглежда, че се правят усилия да се промени традиционното отглеждане на зърнени култури и да се насочи към други култури, включително и към органични. Въпреки това, трябва да се извърви дълъг път докато се адаптира секторът.

Вторичен сектор

В допустимия ТГС регион е развит вторичният сектор, а именно индустрия и най-вече преработвателна промишленост (предимно в Солун). Частните инвестиционни проекти се изпълняват в ново-организираните региони на развитие, а индустриалните паркове вече съществуват в Серес, Родопи, Ксанти, и Еврос. Чрез програмите за регионално развитие за Централна Македония и Източна Македония-Тракия, подобни инициативи могат да бъдат разширени и подобрени. Повече от 15 000 предприятия функционират във вторичния сектор на гръцката част на ТГС региона. Индустрията също така е развита в районите на Хасково, Смолян, Кърджали и Благоевград.



Полагат се значителни усилия за засилване на вторичния сектор – в района на Благоевград, Гоце Делчев и Хасково, в частност, съществува модерен инструмент за подпомагане на предприемачите, занимаващи се със „зелени проекти“ и бизнес инкубатор (българо-гръцки бизнес инкубатор в Клокотница, Хасково 2013 г.)

Други главни индустриални подсектори, освен традиционната добивна промишленост, са производството на храни и напитки, тютюневата индустрия, машиностроенето и металургията, производството на облекла и текстил. Сериозният спад, който се наблюдава по време на индустриалното развитие на региона през 90-те, довежда до значителен упадък на сектора и пораждането на неблагоприятни структурни промени. Днес не съществува нито един индустриален парк в българската ТГС територия, за разлика от съседните на България региони.

Друг икономически въпрос, който е от изключителна важност за трансграничния регион, е преместването на предприятията в рамките на региона. През последните няколко години, много предприятия от текстилния сектор са се преместили от Драма, Серес и Солун в областите Благоевград и Смолян, с цел намаляването на производствените им разходи като се възползват от ниското заплащане на българската работна ръка.

Повечето от предприятията, функциониращи в ТГС региона, са малки или много малки и показват забавяне при внедряването на нови технологии и при рационализирането на производствения им капацитет.

Третичен сектор

Секторът на услугите в ТГС региона е много активен. Той е облагодетелстван от наличието/подкрепата на финансовите институции и съвременните технологии и от връзката му с Балканите и с черноморските страни. Предприятията, функциониращи в третичния сектор, са разположени главно в големите градски центрове като Солун, Благоевград и Серес. Повечето от тези предприятия се занимават с финансови/банкови услуги,



телекомуникации, търговия и логистика и показват динамичен потенциал за развитие. Очаква се също така, че тристранното сътрудничество между Русия – България – Гърция при разработването на преноса на петрол да доведе до нови инвестиции за енергетиката и другите съпътстващи дейности. В Солун, в качеството му на главен столичен център са също така развити конкурентни здравни услуги, предлагани от частни здравни организации, които се радват на висока репутация и престиж, и които привличат пациенти/клиенти от Южна Гърция и другите Балкански страни. Брутния вътрешен продукт на глава от населението на региона показва нейната разнородност и вътрешно регионални различия. Икономическият профил показва значително намаляване на дела на първичния сектор, цялостно намаляване на заетостта във вторичния сектор и бързо развитие на третичния сектор.

Първичният сектор изисква драстична и незабавна рационализация, за да може да се подготви за новия общ стратегически подход. Изграждането на стабилен вторичен сектор изисква наличието на качествена бизнес инфраструктура, професионална помощ и други важни услуги за предприятията, разположени в цялата гранична зона. Развитието на бизнес инфраструктурата и услугите трябва да бъде приоритет за граничната зона. Създаването на мрежи за сътрудничество, интегрирането на иновационни методи и инструменти, което вече е в ход, се нуждае от по-нататъшно развитие и подкрепа.

Дейности като енергетика, телекомуникации, хранителна промишленост и логистика привличат интереса на инвеститорите и трябва да вземат дейно участие в икономическото развитие на ТГС региона. Въпреки потенциала на зоната, все още съществува значително объркан подход към туризма като към индустриален сектор на национално и регионално ниво; наблюдава се липсата на интегриран подход. Особено видно е, че не съществува трансгранично измерение в съществуващите туристически инициативи в



региона. Въпреки това, природните и другите ресурси създават възможност за различни форми на туризъм.

ТГС региона изисква интегриран подход, посветен на качеството, фокусиран върху задоволяване на клиентите и основан на икономическите, социалните и екологични измерения на устойчивото развитие.

Заетост – безработица

Що се отнася до структурата на заетостта сред секторите на икономическа активност, първичният сектор играе важна роля в икономиката, отличавайки се с високи данни за заетостта въпреки, че точно това е секторът, който понася най-големите загуби на работна ръка. Това е резултат от застаряването на населението, занимаващо се със земеделие и пренасочването на младите хора към неземеделски дейности.

В сравнение с общите данни за Гърция, регионът на Централна Македония е силно земеделски, въпреки че процентът на заетост в първичния сектор постоянно се понижава; от друга страна, секторът на услугите е доста динамичен и е този, който има потенциал да привлече значителна работна ръка в бъдеще. Делът на заетите в първичния сектор в ТГС региона е сред най-големите в България, най-вече в община Кърджали, която е на първо място. Високият дял на заетост в този сектор е резултат от загубата на работни места в другите сектори, и най-вече във вторичния сектор. Заетостта във вторичния сектор поема значителна част от работната ръка, докато делът на заетостта в третичния сектор е по-нисък от средния за страната, поради изостаналостта на определени райони.

В трансграничната зона се наблюдават високи стойности на безработица и належаща нужда от специализирани умения и преквалифициране, главно в българския ТГС регион. Развитието на активното население и заетостта спадат през последните няколко години, докато средната стойност на безработицата е на по-ниско ниво, в сравнение със съответните национални средни данни. В допълнение, качествените характеристики на безработицата не се различават значително от националните такива.



Въпреки че процентът на заетост като цяло се повишава и подлежи на временни колебания, броят на незаетите лица продължава да се увеличава също така поради факта, че жените и младите хора се присъединяват към работещия поток с много по-бързи темпове от тези, с които се създават съответните работни места. Безработицата също така има и профил, свързан с пола, тъй като жените са два пъти по-засегнати от безработицата отколкото са мъжете, особено на територията на България.

Структурата на икономиката в ТГС региона играе важна роля, що се отнася до качествената и количествената характеристика на заетостта и безработицата. Загубата на работни места е свързана с ниската или недостатъчна специализация, докато нуждата от специализирана работна ръка, основаваща се на знания, расте.

Безработицата може също така да има структурно естество, свързано с изоставянето на традиционните дейности (напр. земеделие в селските райони), и прехвърлянето на предприятия в региони с ниски оперативни разходи (т.е. ниски заплати).

Накратко, положението може да бъде описано както следва:

- Нарастваща нужда от квалифицирани, добре обучени служители в предприятията от третичния сектор и в туризма;*

- Изоставяне на земеделските дейности и миграция към градските центрове;*

- Нужда от ревалоризация и преориентиране на работната ръка към по-конкурентни сектори на дейност;*



- Инициативи за интегрирани програми в допустимата зона, правилно проектирани и фокусирани в области, които изпитват структурни икономически проблеми;*

- Развитието на политики, с цел насърчаването, окуражаването и подкрепянето на малки и много малки предприятия, интегрирането на нови технологии и ИКТ инструменти;*

- Обмен на ноу-хау и създаването на мрежи между властите и предприятията и между предприятията в самия сектор (клъстери).*

Образование

Според пазарните изследвания на човешките ресурси има недостиг на добре обучен персонал в новите сектори на икономиката и в мениджмънта на международните бизнес дейности, въпреки наличието в ТГС региона на изследователски и университетски институти с висококвалифицирани човешки ресурси.

Научни изследвания

Ролята на научните изследвания е важна в новата икономика, тъй като служи за връзка-посредник между предприемачеството и технологичните и научни постижения. Повече възможности за изследвания съществуват в гръцката част, отколкото в българската, предвид прилагането на Рамковата подкрепа на Общността. Все пак има още много да се направи в областта на научните изследвания, което да допринесе за развитието на икономиката, базирана на знанията.

Повечето изследователски институти са разположени в Солун, но изследователската дейност в различните научни и технологични сектори се извършва в университетите, разположени навсякъде из ТГС региона.



Образованието ще играе най-важната роля в развитието на икономическото и социално стабилизиране на трансграничната област, по-специално при насърчаване на икономика, базирана на знанията. За тази цел по-нататъшно сътрудничество е необходимо на трансграничните образователни организации, изследователски и академични институти. Това може да бъде постигнато чрез обмен на студенти, преподаватели, научни работници, които разглеждат областта като едно цяло и ще осъществяват съвместни изследователски проекти. В допълнение, научните изследвания са важен фактор за развитието на обществото, тъй като с постиженията им се насърчава предприемачеството и конкурентоспособността на инвестициите.

Напоследно, но не по важност място, отбелязваме културата и общите традиции в рамките на ТГС региона, както и сътрудничеството на местните власти, на което бе поставено началото през последните години и която бързо нараства чрез културен обмен, побратимяване на общини, и други мероприятия.

Важно е да се подчертае нарастващото включване на младите хора в асоциации и НПО, които целят запазването и развиването на културното наследство и традициите. Различните езици създават понякога затруднения, които трябва да се разрешават чрез подходящи инициативи и действия.

Инфраструктура

Инфраструктурата е важен фактор за насърчаването на достъпа, сътрудничеството и развитието на икономическия и социалния живот. Региона е пресечна точка на транспорта от Северна към Южна Европа и от Изтока към Запада. Завършването на транспортната инфраструктура ще осигури значително конкурентно предимство на региона за подобряване транспортирането на лица, стоки и услуги. Също така, то ще представлява ускорител на предприемачеството и на новите инвестиции в динамичните сектори като логистика, транспорт и други услуги. От друга страна, трябва да се насърчава по-тясното сътрудничество, за да бъдат решени проблемите



на достъпа от страна на отдалечените райони, а също така да се предотвратяват проявите на контрабанда и незаконна имиграция.

Що се отнася до телекомуникационния сектор, той привлича големи инвестиции, като се полагат усилия за предлагане на решения в по-отдалечените части на ТГС региона. Използването на ИКТ, което е неразделно свързано с напредъка на телекомуникациите, все още изостава в някои места, но представлява потенциал за интегрирането на всички страни на икономическия и социален живот.

Изводите, които могат да се направят от изпълнението на проектите по Програмата, могат да бъдат обобщени, както следва:

- Увеличаването на природното и културно богатство на региона може да бъде ценна контролна точка за развитието на по-тясно сътрудничество между жителите на трансграничния регион и за защитата и развитието на природната среда.*
-

- Развитието на човешките ресурси следва да бъде свързващ фактор, който ще подпомогне всички дейности, включени в предложената програма, с насоченост към създаването или подпомагането на институции и структури с оглед подобряване качеството на живота на жителите на трансграничния регион.*
-

- По-нататъшното усъвършенстване на трансграничната инфраструктура е крайно важно за укрепването на позицията на региона и подобряването на общото икономическо и социално развитие на трансграничния регион и извън него.*
-

- Засилването на дейностите, свързани със създаването на по-стабилни и ефективни предпоставки за по-нататъшен растеж на*



трансграничната предприемаческа дейност в сектори от общ интерес ще има мултиплициращ ефект върху по-нататъшното развитие на икономическата структура на региона. В частност може да се даде приоритет на развитието на алтернативни форми на туризъм, като се използват в пълна степен предимствата, които предлага физическото разнообразие на региона и богатите му природни ресурси.

Въз основа на изчерпателния анализ на настоящата ситуация, трансграничният регион е област богата на природни и културни богатства, с многобройни природни и културни обекти. Икономиката на региона се основава главно върху дейности в селскостопанския и вторичния сектор, но по-голямата част от неговите икономически дейности са съсредоточени в градските центрове. Неговата географска морфология, която е предимство по отношение на природните богатства, създава затруднения, свързани с достъпността, и влошава регионалните различия. Регионът е изправен пред сериозни проблеми, свързани с намаляващо население, особено на млади хора, които се преместват в централните на големите градове. Затова повишаването на привлекателността на региона се приема като приоритет за Програмата. Разумното управление на природните и културните активи ще гарантира това наследство за бъдещите поколения и ще допринесе за равномерното териториално развитие на региона. Освен това, развитието и/или подобрието на транспортните и комуникационните мрежи са предпоставки за по-доброто използване на потенциала на ТГС региона и усилване на неговата териториална интеграция и сближаване.

Трансграничният регион е изправен пред много структурни проблеми, които застрашават неговата конкурентоспособност. Неговите ниски нива на заетост и ниско ниво на специализиране на човешките ресурси, миграцията на младите хора към големите градски центрове, забавянето на внедряването на ИКТ и недостатъчното сътрудничество между научноизследователската и икономическата дейност са фактори, които



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

трябва да бъдат пряко адресирани, за да се насърчи предприемачеството и да се даде тласък на икономическото развитие.

В това отношение, инициативи насърчаващи предприемачеството и обединяването в мрежа на научноизследователската и икономическата дейност могат да увеличат продуктивността и ефективността, като оказват пряко въздействие върху конкурентоспособността и развитието на региона. В същото време, инвестирането в човешки ресурси може значително да допринесе за равномерното и устойчиво териториално развитие и да намали регионалните неравенства.

ОСНОВНИ ПОСТИЖЕНИЯ НА ПРОГРАМАТА БЪЛГАРИЯ-ГЪРЦИЯ 2007-2013

Едно от основните постижения от съвместното изпълнение на програма Гърция-България 2007-2013 г. е подобряването на комуникационните мрежи между отдалечените планински райони, като Родопите и тяхната връзка с Егейско море, които да проправят пътя за по-нататъшно икономическо развитие и подобряване на живот на хората в тази област. Един от примерите е достъпа до транспортния коридор Рудозем-Ксанти, постигнат чрез финализирането на 4 проекта от вертикалната ос спрямо границите на Ксанти; както и рехабилитация на 62,5км на регионалните пътища от трансграничния регион. Това постижение се явява като продължение от предходния програмен период и за двете страни.

Важно постижение на програмата е съвместна координация при справянето с общи проблеми за околната среда, по-специално засилване на сътрудничеството в областта на управлението на водите и предотвратяване на наводнения. Районите, в близост до населените места, които преди често са били застрашени от наводнения са рехабилитирани, чрез укрепване на бреговете на реките. Развитието и използването на системата за ранно предупреждение за наводнения по река Арда и от двете страни на границата допринася за сигурността и подобрената привлекателност на региона.



Програмата е постигнала също така напредък в стимулиране на предприемачеството, чрез инвестиране в човешкия капитал и поддържане на местната и - впоследствие - международната конкурентоспособност на предприятията. Например, разработени са общи стандарти в различни сектори, като стандарти за качество в сектора на храните и сертифицирането на биологични продукти, като по този начин е допринесла за повишаване на общата конкурентоспособност на производителите от пограничния регион. Тази конкурентоспособност се засилва още повече от създадените връзки между изследователските институции и бизнес организации.

За кого беше от полза?

Публичните органи (национални, регионални и местни) са се възползвали най-много от програмата, следван от камарите, академични и изследователски организации и неправителствени организации, предимно от социалния сектор. Директните ползватели от програмата е населението на района и неговите гости.

Какви са доказателствата?

Доказателствата за положителния принос на програмата не винаги могат да бъдат материализирани и се изразяват в:

- развитието на стратегическото партньорство;*
-

- подкрепа на регионално и местно равнище;*
-

- сздадените бази за улесняване на достъпа на хора, стоки и услуги в региона;*
-



- двустранни споразумения за сътрудничество и създадената база за общи действия при справянето с проблемите на околната среда.*
-

В резултат на интервенциите, по-специално, по отношение на МСП се забелязва:

- намаляване на разходите в производствения сектор;*
-
- обединяване на усилия, за справяне с икономически условия;*
-
- Създаване на 12 споразумения за партньорство, свързващи изследователските организации и бизнес институции.*
-

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020

Гърция и България имат много различни социални и икономически условия, в които се осъществяват предприемачески дейности. В същото време, има отлични предприемачески връзки между фирмите от двете страни, инициирани от организации, които разглеждат тези различни среди като възможности да продължат да развиват своя бизнес чрез работа в транс-граничната територия. Гърция и България са две страни с дълга и интересна финансова история. След 1989 г., България е една от първите инвестиционни дестинации за гръцките компании, първоначално за малки фирми, но по-късно и за по-големи и международни такива. Постепенното увеличаване и разширяване на тези дружества има голям принос за процеса на икономическото развитие на граничния регион. Този факт е довел до голям брой частни и публични дружества, предимно от гръцка страна, които са се преместили своите дейности в България, както и това, че много български граждани пътуват ежедневно до гръцката страна в търсене на работа.



През последните две десетилетия се наблюдават тесни търговски отношения между Гърция и България и отваряне на икономиката от Гърция към България и на Балканите, като цяло. Двете страни имат традиционно добри търговски отношения и България днес е един от най-важните търговски партньори на Гърция, с все по-значителна роля във външната търговия на Гърция. Гръцките инвестиции са направени във всички сектори, с 40% в промишлеността, 32% в сферата на услугите, 24% в търговията и 4% в строителство. Гръцките фирми възприемат либерализацията на пазара в България като възможност за разширяване обхвата на инвестиционни действие, особено в области, които се наситени в Гърция. Първоначалното нежеланието и нерешителността от западноевропейски компании да инвестират в една променяща се икономическа среда помага на гръцки компании, които разбират региона по-добре, да разработят първите инвестиционни намерения. Присъствието на гръцкия бизнес в България става по-силно в началото на 1990-те. Присъствието на гръцкия бизнес в България може да се раздели на осем периода. Характеристиките на тези периоди са илюстрирани в следната таблица.

Таблица 2. Историята на гръцките и българските бизнес дейности

№.	Период	основните характеристики на секторите
1	1992 – 1994	Случайни дейности. Нежелание от страна на големите предприятия за разширяване на местно ниво - хранителни продукти, дрехи и обувки и износ на промишлени продукти.
2	1995 - 1995	Влизане на някои големи гръцки фирми на българския пазар - хранителни продукти, издръжливи на потребление стоки и услуги, по-специално в банковия сектор.
3	1996 -	Значителен брой гръцки компании, базирани в България напълно оттеглят своя бизнес поради



№.	Период	основните характеристики на секторите
	1997	икономическата криза в България. Засяга всички сектори
4	1997 - 1998	Големи компании ясно представени на пазара, създават вертикална и хоризонтална партньорства - храни, напитки, издръжливи на потребление стоки и услуги.
5	1998 - 2000	Придобивания и участие в процеса на българската приватизация - Банковия сектор, телекомуникациите.
6	2001 - 2005	България да се превърне в надеждна бизнес дестинация за гръцкия бизнес. Увеличаване на конкуренцията и насищане на гръцкия пазар в специфични области обръщат вниманието на много гръцки МСП към българския граничен регион.
7	2005 - 2010	Период на зрялост - храни, напитки, издръжливи на потребление стоки и услуги.
8	2010 г. - сега	Масово движение на фирми към България, докато в същото време се наблюдава разширяване на трансграничните сделки между две страни - храни, напитки, издръжливи на потребление стоки и услуги,

Осмият период, който има значение към настоящия анализ, започва през 2010 г. и продължава до момента. Този период е белязан от влизането на Гърция и България в икономическата и финансова криза. Новата ситуация създава изцяло нова среда за стопанска дейност. Наблюдава се масово движение на гръцки МСП в България, а в същото време и разширяване на трансграничните сделки между двете страни. В допълнение, следва да се



отбележи и обратното явление - български фирми, нови за гръцкия пазар, навлизат най-вече с цел търговия, а не чрез създаване на дъщерни дружества, за да запазят предимството си на ниски производствени разходи. Тази ситуация засяга най-вече секторите на храни, напитки, издръжливи на потребление стоки и услуги.

Трансграничното предприемачество

Броят на активните, реално работещи в България, гръцки фирми възлиза на около 600-650, въпреки че точният им брой е трудно да се изчисли, като много от тях (може би по-голямата част от регистрираните над 4500) са установени с единствената цел закупуване на земя или на превозно средство.

Гръцките фирми гледат на българския пазар като много добра възможност за разширяване обхвата на своята дейност, особено в областите, където гръцкият пазар е вече наситен. Сравнително близките културни традиции на гърците, българите и балканските народи като цяло е важен елемент за социалното приемане на чуждестранни инвестиции.

Главно поради липсата на регионално развитие в България, съчетано с липсата на техническа инфраструктура (комуникационни и транспортни мрежи) гръцките фирми са принудени да се установят предимно в София (70,7%). Други центрове на гръцки инвестиции са: Пловдив (7,4%), Хасково (2,5%) и Благоевград (1,8%). Най-голям брой гръцки фирми се регистрират в югозападния град Благоевград - 800 - или 39% от всички изцяло гръцки фирми регистрирани в България, още 699 са базирани в София, 127 са регистрирани в Пловдив, а 58 – в Пазарджик.

Според официални представители на българската Национална агенция за приходите, увеличаващия се брой фирми, които се движат от Гърция към България се дължи основно на ниските данъци и значителното намаляване на административните изисквания за стартиращи компании, приети от българските власти. В момента България има най-ниска данъчна тежест в



целия Европейски съюз, в това число - доходно облагане и 10% плосък корпоративен данък.

В същото време, други експерти смятат, че фирмите от Гърция се преместват в България, не само за данъчни цели, но също така и с оглед на макроикономическата стабилност, ниските разходи за труд, по-евтини недвижими имоти, наемодателна дейност и транспортни услуги/разходи. Всички, обаче, подчертават важността на по-ниските разходи в България по отношение на привличането на чуждестранни инвеститори. Гръцките фирми, директно наемат около 82,000 души в България. В действителност, гръцките инвестиции са увеличили значително стандарта на живот в нашата страна, след като са допринесли косвено за създаването на приблизително 470 000 работни места, според други източници. Разкриването на нови работни места и растеж е изключително важен фактор за социална легитимност на гръцките инвестиционни дейности в България.

От друга страна, мобилност на персонала и имиграцията са явленията на последните двадесет години в България.

Гръцките предприемачи, особено малките и средни предприятия, предпочитат южната част на страната, най-вече поради близостта до гръцката граница, тъй като повечето предприемачи са от североизточната част на Гърция (област Централна Македония: префектури на Солун, Серес, и района на Източни Македония; префектури на Кавала, Комотини, Ксанти и Александруполис). Данните, събрани от това изследване могат да бъдат основание да се твърди, че гръцките предприемачески дейности в региона днес, имат характер на една благоприятна трансгранична дейност. Местоположението на по-голямата част от фирмите не е в близост до град, дори и не в близост до границата, а вместо това се предпочитат големите градове и градски агломерации, в които българските фирми работят. По този начин, можем да подкрепим аргумента, че гръцките фирми преминават границите, *за да се разширят своята дейност чрез завземането на нови пазари, а не само за да намалят разходите за труд.*



Трансграничната зона, въпреки своя научен и социално-икономически потенциал, все още е с много *слаби резултати в предприемачеството, най-вече в частта на иновациите*. Все още връзките между научната общност и бизнеса са доста слаби. Съществуващите центрове за подкрепа на предприемачеството са концентрирани предимно в района на Солун, докато в други области на практика не съществуват или са твърде слаби, за да имат по-широко въздействие.

Бизнесът в трансграничния регион се развива трудно от гледна точка на разширяване на дейността от другата страна на границата. В този аспект, границата остава бариера и бизнес активността остава, в по-голямата си част, на местно ниво. Значителни възможности за иновации остават неоползотворени, или въобще неизползвани, поради ограничения географски обхват на икономическите дейности. Развитието на бизнеса в ограничени мащаби или само на местно ниво, лишава МСП от необходимия размер на пазара, за да поддържат значителни иновации.

ОБЛАСТ ХАСКОВО - РЕАЛНОСТ И ПОТЕНЦИАЛ ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“

Област Хасково е една от петте административно-териториални единици, които попадат в Южен централен район, който обхваща още териториите на областите Пловдив, Пазарджик, Смолян, Кърджали и 57 общини.

Районът обхваща западната половина на Горнотракийската низина, южната част на Централна Стара планина, част от Средна гора, подбалканските полета и голяма част от Родопите.



Фиг.1. Карта на районите в Р България.
Източник МРРЕ



Област Хасково е разположена в централната част на Южна България и се простира на 5 543 кв.км. Заема 5% от територията на Р България.

Релефът на областта е твърде разнообразен. Северната и централната част е заета от Горнотракийската низина, характерни са обширните приречни ниски земи и високи подпочвени води, които благоприятстват интензивното използване на селскостопанските площи. Равнинният характер на релефа и плодородните почви влияят положително за развитието на всички отрасли и подотрасли на селското стопанство, изграждането на напоителни системи и транспортни артерии. На юг обширна територия от областта е заета от ниските разклонения на Източните Родопи и склоновете на Сакар планина. Източните Родопи са една уникална територия, отличаваща се с богат растителен и животински свят. Силното средиземноморско влияние, геоложкото минало на планината и особеностите на местния бит и култура са спомогнали за формирането и съхраняването на разнообразни хабитати, а това е довело до изключително високо биологично разнообразие.

Полезните изкопаеми са представени от горивно-енергийни ресурси, руди на цветни метали и нерудни изкопаеми. В Хасковска област се намира част от Маришкия басейн, в който геоложките запаси от лигнитни въглища представляват 18,3 % от тези на страната. Към момента добивът на лигнитни въглища в Хасковска област е приключил – закрити са старите рудници и такъв добив се извършва само от мини извън областта. В последните години добивът на оловно-цинкови руди е прекратен, но в същото време се разработи находище на златосъдържащи руди.

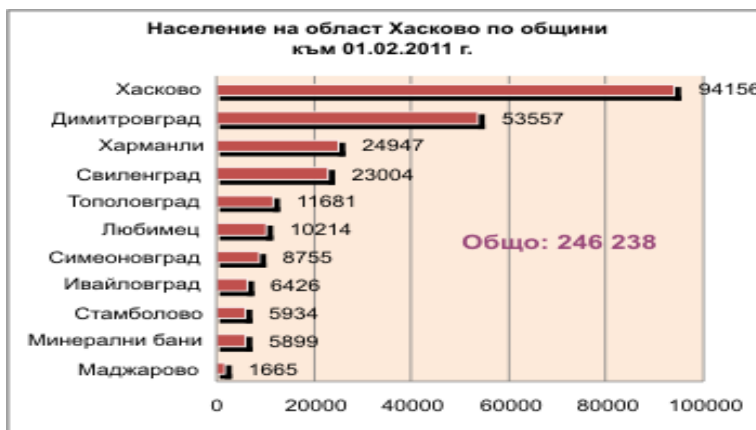
С по-голямо значение в икономически аспект са източниците на нерудни изкопаеми. Районът разполага с доказани големи запаси на нерудни полезни изкопаеми: варовик, мраморизирани варовици, андезити, доломити, риолити и скалнооблицовъчни материали (гнайсошисти) и глини. Най-голямо значение и запаси имат варовиците, чийто добив в последните години се увеличи, както за нуждите на циментовата промишленост, така и



като суровина за сярочистните съоръжения в ТЕЦ „Марица изток“. Разраства се и добивът на полезни изкопаеми за общо и пътно строителство (мраморизирани варовици, андезити, доломити, риолити) и най-вече на гнайсошисти в района на Ивайловград.

На територията на областта съществуват няколко минерални извора при село Минерални бани, град Меричлери, село Троян, община Симеоновград и други.

Областта включва 261 населени места, групирани в 11 общини – Хасково, Димитровград, Свиленград, Любимец, Харманли, Маджарово, Симеоновград, Ивайловград, Тополовград, Минерални бани и Стамболово.



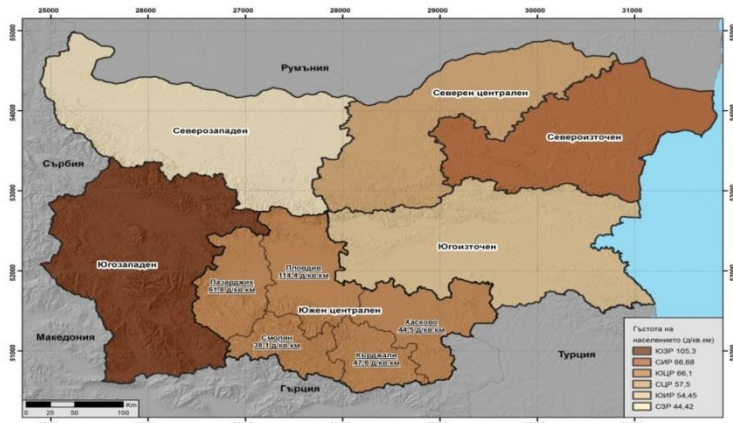
Фиг.2. Население на област Хасково по общини, Източник НСИ

Към 01.02.2011 г. населението на областта е 246 238 души, което представлява 3,34 % от населението на страната. Степента на урбанизация на областта е 72,20 %, което е равно на средното за страната към – 72,67 %.

Гъстотата на населението на района е 44,05 души на км², което е под средната стойност - 66 души на км². Между преброяванията на населението от 2001г. и 2011г. се наблюдава намаляване на населението в областта, характерно и за други райони и области в страната.



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE



Фиг. 3. Брой и Гъстота на населението (НСИ,2011)



Фиг. 4. Брой на населението в Област Хасково по показатели пол и възраст. Източник НСИ

Областта има ясно изразени оси на урбанизационно развитие с национално значение по направлението на Европейския транспортен коридор № 4 (София – Пловдив – Хасково – Свиленград) и Русе – Велико Търново – Стара Загора – Хасково – Кърджали по направлението на Европейския транспортен коридор № 9.



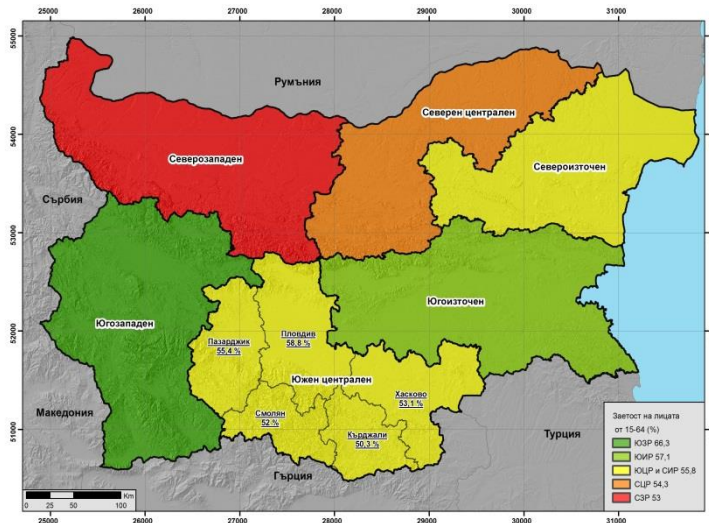
Фиг. 5. Главни и второстепенни оси на урбанистично развитие. Източник НКПР, проучване на НЦТР



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

Благоприятен фактор за региона е наличието на граница с две държави – Гърция и Турция. Два ключови транс-континентални пътя пресичат територията на областта. Първият свързва Западна и Централна Европа с Истанбул и Азия, а вторият – Северна Европа със Средиземноморието. Разстоянието от град Хасково до границата с Гърция е 70 км, до Турция - 80 км., а до столицата София – 230 км.

Към 2011 г. икономически активното население на областта е 125 042 души. Коефициентът на заетост за област Хасково е 53.1 %. Към 2011 г. равнището на безработица в областта е 8,9 %.



Фиг. 6. Коефициент на заетост на лицата от 15-64 години по райони от ниво 2 и по области на ЮЦР(НСИ, 2011)

Изследването установи, че в Южен централен район публично-частни инвестиции се реализират в сектори като преработваща индустрия, търговия и транспортни услуги, строителство и развитие на сезонни туристически дейности, като водещи области са Пловдив и Хасково.

Промишлеността в област Хасково се характеризира с добре развита отраслова структура и утвърдени пазарни традиции. Големите производствени дружества са главна движеща сила на местната икономика, докато малките и средни предприятия допринасят за подобряване на бизнес средата, ускоряване на икономическия растеж и оптимизиране на производствената структура на областната икономика. От промишлените



отрасли с традиции са машиностроенето за хранително-вкусовата промишленост, производството на климатични и хладилни техники, на металорежещи машини и други. На територията на община Димитровград е застъпена традиционно химическата промишленост. Развити в областта са още са още мебелната, обувната, кожарската и хранително-вкусовата промишленост. Бързо се развива производството на вино.

Секторът на малките и средни предприятия в област Хасково има най-много резерви за разкриване на алтернативна заетост и нови работни места, като в бъдеще, неговото значение ще продължи да нараства за ускоряването на икономическите процеси, за оптимизиране на производствената структура и за общата икономическа стабилност на региона. Доминиращо значение за областната икономика имат отраслите: химическа промишленост, винопроизводство, производството на храни, напитки и тютюневи изделия, шивашка и текстилна индустрия, строителство и машиностроене за хранително-вкусовата промишленост.

Микро предприятията са 10 263 или 92,55 % от стопанските единици в областта. Ситуирани са основно в общините Димитровград (2 535), Хасково (4 946), Свиленград (1 234) и Харманли (1 009), като създават основната трудова заетост по общини.

По време на интервютата респондентите определиха, че важни фактори за развитие на местната икономика се явяват:

- стратегическото местоположение на областта.*

В тази връзка беше разгледан и относителният дял на експортната промишлена продукция на дружествата от областта, който всяка година се увеличава с 5 до 7 % в сравнение с предходната година. Това предопределя умерен и стабилен темп на индустриален растеж на фирмите в региона, който обаче се явява недостатъчен в ситуацията на глобална икономическа криза.



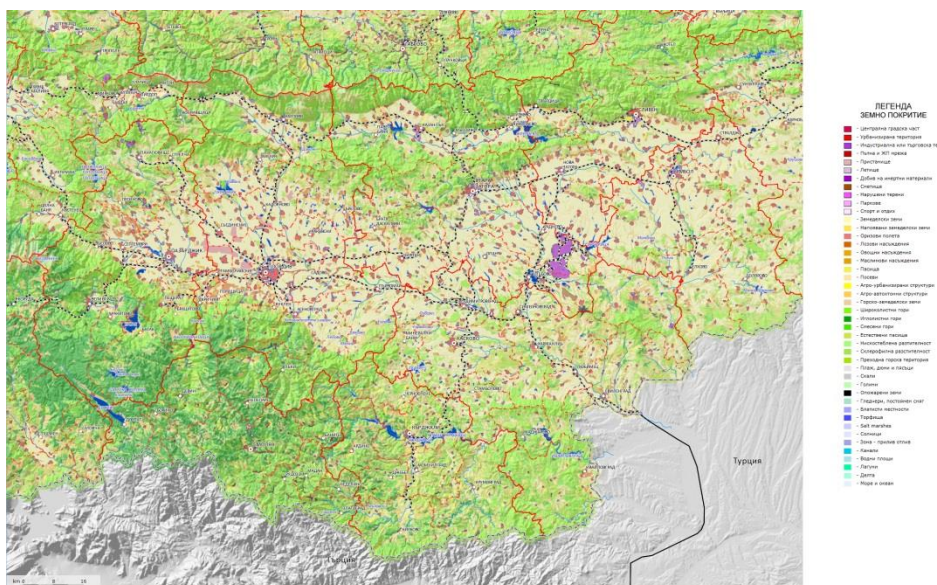
Индикатор за добрия инвестиционен климат в областта са и направените преки чуждестранни и вътрешни инвестиции. Област Хасково заема стратегическо местоположение относно привличане на потенциални инвеститори. Чуждестранните инвестиции в региона са около средното ниво за страната. В региона е преодолян риска от зависимостта малко на брой мащабни инвестиции да доведе до намаляване на обема на преките чуждестранни инвестиции като цяло. Положителен факт е, че редица от големите инвестиции и нови обекти в промишлеността и селското стопанство са направени в по-малките общини. Това показва, че целия регион се явява притегателна сила за инвеститори, а не подобно на много други области на страната, където се инвестира основно в по-големите градове.

- *квалифицирана работна ръка;*

Задържането ни инвестирането в квалифицирана работна ръка са безспорен фактор за икономическото развитие на региона.

- *балансиран широколентов достъп до интернет и телекомуникации;*

Фиг. 7 Схема на земното покритие. Източник МРРБ





Наличието на съвременна и ефективна телекомуникационна инфраструктура е един от най-важните фактори за развитие на местната икономика и повишаването на качеството на живота на населението от област Хасково. Развитието на телекомуникационната мрежа и нейното модернизиране води от една страна до доближаване съобщенията до потребителите, а от друга – до намаляване разликата между града и селото по отношение на равнището на потребителското задоволяване от различни видове услуги.

Данните³ сочат, че мобилните комуникации бележат ежегодно ръст на потреблението в област Хасково, докато темпът на нарастване на мобилната плътност се забавя. Потреблението на широколентов достъп е повишено с 11 процентни пункта спрямо 2011 г., а като цяло употребата на услугата интернет бележи ръст от 5,9 пункта спрямо 2013 г. Ползващите тази услуга са лицата от 16- до 74-годишна възраст, като данните от изследването на НСИ сочат, че най-активни са младежите от 16 до 24 години. Обратно пропорционална е зависимостта между възрастовите групи и честотата на използване на интернет. Положителна е тенденцията за използване на глобалната мрежа за връзка с публичната администрация и местното самоуправление, като най-активно се получава информация от интернет страницата или уебсайт на публичната администрация. Достъпът до Интернет е осигурен в градските центрове. Проблеми съществуват основно в селата, където все още степента на оборудване на фирмите и домакинствата с компютри е твърде ниска и е необходимо изграждането на публични места за достъп до мрежата. Това води до задълбочаване на териториалните различия в използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и се отразява на регионалния икономически растеж и конкурентоспособност. В този контекст насочването на ресурси за развитието на електронните комуникации добива изключителна важност за

³ НСИ



преодоляване на регионалните различия в достъпа до електронни услуги и развитието на информационното общество в област Хасково.

- наличието на добри природни дадености;*

Въпреки, че туристическият потенциал в област Хасково е по-ограничен в сравнение с други области, тенденциите и респондентите на интервютата сочат *нарастване на значението на този отрасъл за регионалната икономика*, като за много от общините от областта туризмът е сред приоритетните насоки за развитие.

Благоприятният климат, красивата и чиста природа, и уникалната флора и фауна са ключов фактор, обуславящ възможностите за развитие на туризма в област Хасково. Друга, важна предпоставка е и богатото културно-историческо наследство на региона: архитектурно-строителни паметници от античността и средновековието, археологически ценности, паметници от епохата на Възраждането (крепости, манастири, стари църкви и къщи), исторически места и музеи.

Делът, обаче, на туризма в областната икономика е твърде скромнен – под 0,2%. Най-значим е делът му в икономиката на община Минерални бани – 3,9 %. За останалите общини, туризмът присъства в местните икономики със символични дялове – от 0,03 % (Димитровград), до 0,57 % (Свиленград). В една от съставните общини - Симеоновград, няма регистрирана туристическа дейност, тъй като няма регистрирани средства за подслон и места за настаняване.

Анкетираното мнение на респондентите потвърди проблемната картина в сферата на туризма:

- Недобре развитият туристически продукт като цяло;*
- Неразвитата мрежа от фирми за услуги и доставки в туризма;*
- Недостатъчно квалифициран персонал в сферата на туристическите услуги;*



- Лошата транспортна достъпност към повечето места за туризъм;*
- Лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културно наследство.*

Като „безпроблемни“ бяха идентифицирани само средствата за подслон, предвид фактът, че област Хасково разполага с адекватна база за настаняване – както в количествено, така и в качествено отношение. Големите дефицити са в туристическите продукти и тяхното маркетингане.

Важно е да се търси икономически потенциал в популяризирането на обекти като гробницата от IV в. пр. Хр., открита през 2000 г. край с. Александрово, община Хасково - един от най-ярките паметници на тракийската култура. Внушителните ѝ размери я нареждат сред най-монументалните гробници по българските земи. Друг обект е открития в гр. Хасково през 2003 г. е открит Монумента „Света Богородица“ – най-високата в света статуя на Дева Мария, вписан в книгата “Рекордите на Гинес” и включена в 100-те национални туристически обекта. На 20 км. от гр. Хасково се намира балнеологичния курорт Минерални бани. Уникалната по състав и лечебни свойства минерална вода в комплекса (с единствен европейски аналог курорта “Карлови вари”) е с изключителен потенциал за привличане интереса на сериозни български и чуждестранни инвеститори.

Наред с традиционните форми на масов туризъм, регионът е идентифициран като перспективен за развитие и на нови форми на туризъм, като специализиран винаро-лозарски туризъм; хоби туризъм (велосипедни спортове, воден туризъм, риболов); и алтернативен и развлекателен туризъм. Ежегодно се трасират и маркират традиционни туристически пътеки, създават се и много нови такива в общините от областта.

По време на интервюта бяха идентифицирани форми на туризъм, с потенциал за развитие като:

- Балнеоложки туризъм;*



- Културно познавателен туризъм;*
- Ловен туризъм;*
- Селски туризъм.*

Наличието на добри природни дадености касае и селското стопанство, който е един от водещите отрасли за област Хасково и създава заетост на голяма част от населението в региона. В областта съществуват изключително благоприятни почвено-климатични условия за развитие на растениевъдството. Умерено-средиземноморският климат, в съчетание с обилните водни ресурси в региона са важни предпоставки за отглеждането на голямо разнообразие от селскостопански култури. Широко разпространена техническа култура за областта е тютюна. Отглежда се предимно в ниските части на Източните Родопи и Сакар планина. Област Хасково е известна с производството на дини, пъпеши, с отличното си грозде, домати, краставици и много други плодове и зеленчуци. Приоритет в развитието на растениевъдството се явява засаждането и презасаждането с млади лозови масиви, увеличаване на площите, засети с трайни насаждения и създаване на разсадници за сертифицирани видове.

Животновъдството в Хасковска област е изключително концентрирано в частния сектор и се характеризира с висок относителен дял на дребните стопанства. Перспективите пред животновъдството в региона са свързани с уедряване на стопанствата за животни, за да се увеличи продуктивността и да се използва оптимално финансирането по международни програми.

Анкетираното мнение на респондентите и социо-икономическите данни за региона, сочат, че в приоритетите за развитие на област Хасково следва да залегнат интензивни мерки за утвърждаване на региона като един от основните центрове в страната за постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал по отношение на:

- обособяване на областта като един от водещите винарски райони в страната.*



По-голямата част от респонденти на интервютата *идентифицират огромен потенциал в развитието на лозаро-винарския бранш в област Хасково*, като устойчива местна продукция с високо качество и бранд. В резултат от съчетаването на благоприятните климатични условия и повишените технологични умения на местните винари, в региона са се утвърдили вината „Мерло“ с контролирано наименование за произход и деклариран географски регион. Важен показател за просперитета на винарството в последните години е създаването на много нови винарни, съоръжени с най-съвременна техника - линии за прием и преработка на грозде, винификатори за бели и червени вина с контролиране на ферментационните процеси, виниматици, високотехнологични и напълно автоматизирани бутилиращи линии⁴.

Освен винопроизводството, хранително-вкусовата промишленост на територията на областта е представена от хлебопроизводство и сладкарство, месопреработвателна промишленост, млекопреработвателна и консервна промишленост. В сферата на хлебопроизводството и сладкарството в област Хасково работят множество частни фирми, хлебопекарни и сладкарски цехове, със сравнително модерно технологично оборудване, които произвеждат разнообразна по асортимент продукция. Същото е положението и с фирмите за месо и млекопреработка. В региона съществуват множество малки цехове за преработка на месо и месни продукти, мандри за производство на сирене, кашкавал и масло, оборудвани със съвременна техника и произвеждащи продукция с висок капацитет и качество, отговарящо на съвременните международни изисквания. На територията на областта функционира голямото млекопреработвателно

⁴ По-големите винарски дружества в областта са: „Нова индустриална компания“ Хасково, Винарска къща „Сакар“ АД Любимец, „Катаржина естейт“ Свиленград, „Тера Тангра“ ООД Харманли, „Винарска изба Стамболово“, Изба „Ямантиеви“ Ивайловград и др.



дружество - "Българско сирене" ООД гр. Хасково, оборудвано със съвършено нови преработвателни мощности, изцяло според стандартите на ЕС⁵.

В допълнение, химическата промишленост в областта е представена в лицето на един от най-големите заводи - производители на изкуствени торове в страната - "Неохим" АД-Димитровград. Фирмата е единствен производител в България на формалин, карбамид-формалдехидни смоли, натриев нитрат, натриев нитрит, амониев бикарбонат, втечен серен двуокис, райски газ, полиетиленов окис, стъклонапълнени термопласти и др. Продукцията на „Неохим“ АД намира добър прием на международните пазари, като над 50% от обема на приходите на фирмата се формират от износ. Химическата индустрия в областта е и отрасъла с най-висок относителен дял в общата отраслова структура на промишленото производство.

□ *машиностроенето за хранително-вкусовата промишленост;*

Област Хасково е един от основните центрове на българското машиностроене за хранително-вкусова промишленост. Устойчива е специализацията на областния град в сферата на производството на технологични линии и машини за хранително-вкусовата промишленост⁶, машини и инсталации за преработка на мляко⁷, отоплителни и битови уреди⁸, технологични линии за производство на месни, млечни продукти и винопроизводство⁹. В гр. Хасково е създадена и Асоциация на производителите на машини за хранително-вкусовата промишленост, чието създаване и съществуване доказва още веднъж секторния потенциал на региона.

⁵ В гр. Хасково функционира и друга голяма фирма за млекопреработка – фирма "Булмлк". По-големите и известни месопреработвателни фирми в региона са: „Лотос“ ООД гр. Димитровград, "Сварекс" ЕООД гр. Хасково, "Бурденис 93" ООД гр. Свиленград, "Рони" ООД гр. Харманли и др.

⁶ "Родина – Хасково" АД, "Тракия комерс" АД, „Хранмаш инженеринг“ ЕООД, „Хидропластформ“ ООД

⁷ "Донида машин индъстри" ЕАД

⁸ "Ерато Холдинг" АД

⁹ "ПИМ" ООД



- съхраняване на традициите в сферата на текстилната и шивашката промишленост;*

С добро развитие и устойчивост респондетите идентифицират в област Хасково отраслите - шивашка и трикотажна промишленост¹⁰, където функционират както големи дружества, така и множество малки и средни предприятия, разположени сравнително равномерно из цялата област. Текстилната промишленост, в частност шивашкото и трикотажно производство е отрасъла в областта, в който са създадени най-много предприятия от чужди инвеститори.

Обобщено представено мнението на респондентите на интервютата е, че в областта следва да се реализират мерки за преодоляване на наличните регионални ограничения и последиците от глобалната криза за местната икономика чрез подкрепа на динамично и устойчиво развитие за постигане на висок икономически растеж и заетост във връзка с подобряване качеството на живот и съхранение на природното и културно наследство.

По време на интервютата бяха изведени предимствата на района по отношение на процеса по „интелигентната специализация“, като следва:

- благоприятното транспортно-географско положение*
- (гео-стратегическо значение, усилено изграждане на АМ „Марица“);*
- съхранената, привлекателна и разнообразна природна среда (много високо биоразнообразие и висок дял на природозащита);*
- богатото културно-историческо наследство; (наличие на потенциал за развитие на традиционен и алтернативен туризъм);*

¹⁰ По-известните фирми в тази сфера са: “Мир” АД Хасково, “Димана” АД Харманли, “Даймънд” Хасково, “Делена” АД Хасково, “Адели” Хасково и др.



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

- наличието на потенциал за използване на ВЕИ – биомаса, водна и слънчева енергия;*
- висок агро/ екологичен потенциал
(благоприятни почвено-климатични условия за многопрофилно селско стопанство; традиции в земеделието – най-вече в лозарство и тютюнопроизводство);*
- възможности за активното трансгранично сътрудничество с Гърция.*

Слабите страни на района, по отношение на процеса по „интелигентната специализация“, по обобщена информация след извършените интервюта, са:

- Непълно използване на природните дадености и липса на цялостни туристически продукти;*

- Отрицателен естествен прираст и влошена възрастова структура особено по селата;*

- Ниско образователно равнище и липса на условия за карьерно развитие на младите хора в селата;*

- Миграция в чужбина и в други региони на страната;*

- Нисък дял на иновациите, ограничен капацитет, липса на стимули;*

- Липса на научни институции и звена за конструкторска и развойна дейност;*



- Няма стопански структури с капацитет за тласък в развитието и обновяването на местната икономика;
-

- Продължително замърсяване на въздуха в Димитровград и Хасково;
-

По-долу са представени изводите на респондентите във връзка с целите и приоритетите на Транс-граничната програма между България –Гърция 2007-2013 г. по отношение на „интелигентната специализация“ и приносът ѝ за преодоляване на ограниченията за развитие на регион Хасково.

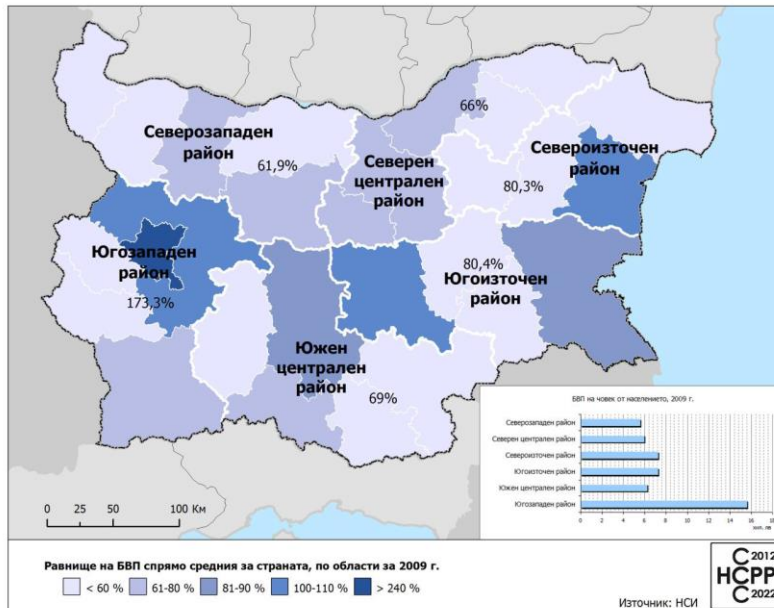
ПРОГРАМИ ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО 2007-2013 Г. ЗА ОБЛАСТ ХАСКОВО И ВРЪЗКА С ИНОВАЦИОННАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ЗА „ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“

Икономическата криза задълбочава демографските проблеми и засилва диспропорциите в териториалното разпределение на населението. Устойчивото развитие на районите в България е затруднено от тенденцията за струпването на население в по-привлекателните райони и градове, какъвто е столицата София и обезлюдяването на по-слабо развитите.

Намаляването на населението на страната е необратим процес, но в периода до 2020 г. този процес може да бъде леко забавен, за да се стигне по-късно до неговото стабилизиране. Районите на България трябва да се справят с това сериозно предизвикателство и да намерят пътища за реализиране на развитие в условията на намаляло население.



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE



Фиг. 8:

Брутен вътрешен продукт (БВП) на глава от населението, равнище по райони и области спрямо средния за страната. Источник: НСИ.

Конкурентоспособността на българската икономика и поддръжката на постоянен растеж зависи пряко от иновативни и енерго-ефективни технологии. Главното предизвикателство пред компаниите, работещи във високо технологичния сектор, е несигурността от насоката и непостоянството на стандартите за развитие на различни технологии и тяхната интеграция. Практически е невъзможно за някои компании да покрият дори един единствен сегмент от специфичен високотехнологичен бранш.

В тази връзка по време на интервютата респондентите от двете целеви групи идентифицираха следните *основни нужди*, преодоляването на които следва да е приоритет за областта, т.к. интензивното развитие на технологиите и краткият цикъл на живот на различните продукти определя нуждата от специализация и насочване на вниманието на компаниите към преодоляване на:

- Нуждата от непрекъснато технологично обновление;*

- Неравномерното разпределение на възможността за достъп до високоскоростен интернет и използване на информационните*



технологии за бърз достъп до информация, за разпространение на информация и прилагане на нови бизнес модели;

- Ограничения финансов и човешки капацитет за следене и реагиране на интензивното развитие на технологиите в краткия цикъл на живот на различните продукти;*
-

По отношение на възможностите за финансиране на подобни приоритетни и стратегически регионални мерки за постигане целите на Стратегията „Европа 2020“, Област Хасково попада в териториалния обхват за допустимост по Програма за европейско териториално сътрудничество между „Гърция – България“ 2007-2013 г. и Програма за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ между "България – Турция 2007-2013".

За целите на настоящия анализ не е разглеждано изпълнението и ефекта от проектите по Програма за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ между "България – Турция 2007-2013", но наличните добри практики от изпълнени проекти могат да бъдат мултиплицирани.

ПРИНОСЪТ НА ПРОГРАМА ЗА ЕВРОПЕЙСКО ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ „ГЪРЦИЯ – БЪЛГАРИЯ 2007-2013 Г.“ ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“

През 2008 г. Европейската комисия одобри програма за Трансгранично сътрудничество между Гърция и България за периода 2007—2013 г. Програмата включва подкрепа от Общността за следните региони в Гърция: Еврос, Ксанти, Родопи, Драма, Солун и Сяр, и следните региони в България: Благоевград, Смолян, Кърджали и Хасково. Гръцкият регион Кавала може да вземе участие в проекти в качеството си на прилежащ район, т.е. като получава най-много 20 % от заделеното за програмата финансиране. Общият



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

бюджет за програмата е близо 130 милиона EUR, като подпомагането на Общността чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) възлиза на близо 111 милиона EUR. Това представлява приблизително 1,3 % от общите инвестиции на ЕС, предвидени за цел „Европейско териториално сътрудничество“ по линията на политиката на сближаване за 2007—2013 г. Програмата има за цел да насърчава трансграничното сътрудничество, като обединява усилията на различни действащи лица в трансграничния район за подем в развитието на региона и за превръщането му в център на устойчивото развитие и разрастването на Европейското икономическо пространство, по-специално към земите в съседство с Балканите, Черноморския регион и Източното Средиземноморие.

Стратегическата цел на Програмата се постига чрез изпълнението на специфичните цели, насочени към:

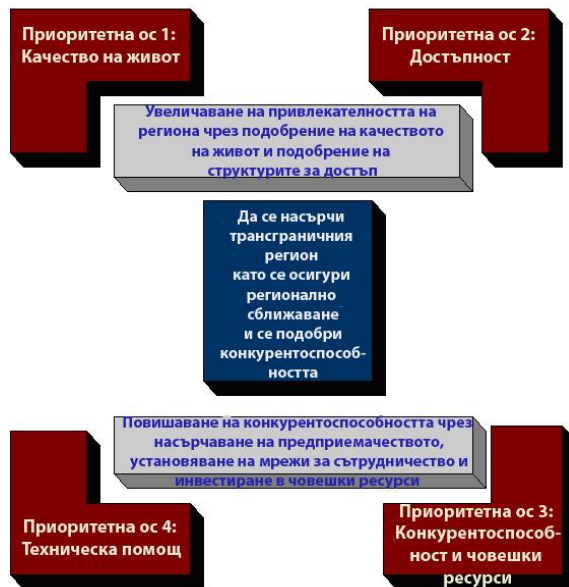
Засилване на привлекателността на региона чрез повишаване качеството на живот и подобряване на структурите за достъпност; и

Повишаване на конкурентоспособността чрез насърчаване на предприемачество, създаване на мрежа за сътрудничество и инвестиране в човешки ресурси .

ТГС България-Гърция е структурирано съобразно следните четири приоритетни оси:



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE



Приоритет 1: Качество на живота

финансиране приблизително около 46% от общата сума на Програмата;

Приоритет 2: Достъпност

финансиране приблизително около 24% от общата сума на Програмата;

Приоритет 3: Конкурентоспособност и човешки ресурси

финансиране приблизително около 24% от общата сума на Програмата

Приоритет 4: Техническа помощ

финансиране приблизително около 6 % от общата сума на Програмата

За целите на настоящия анализ *Приоритет 1: Качество на живота* е обследван частично, а с акцент беше разгледан *Приоритет 3: Конкурентоспособност и човешки ресурси*, които беше идентифициран по време на изследването като приоритет пряко свързан с „интелигентната специализация“.

Основната цел на този приоритет се състои в стимулирането на предприемачеството, инвестирането в човешки капитал и насърчаването на изследователската дейност с цел увеличаване на конкурентоспособността и подобряване на икономическото и социалното развитие в граничния район.



Другите цели включват: (1) използване на реструктурирането на икономиката като възможност за устойчиво икономическо и териториално развитие; (2) инвестиране в човешки капитал със съзнанието, че той представлява един от най-ценните ресурси за насърчаването на икономически дейности в граничния район; (3) стимулиране на предприемачеството и интегрирането на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) и новите технологии във всички икономически сектори; (4) интегриране на иновациите в производствените сектори на икономиката; и (5) подпомагане на инициативи с оглед на отворения в бъдеще пазар на труда в граничния район.

Възможните действия се разпростират в три сфери: подкрепа и развитие за човешки ресурси — подкрепа за подготвителни действия с оглед на съществуването на отворен пазар на труда; окуражаване на предприемачеството и действията, свързани с процеса на реструктуриране на икономиката; и насърчаване на сътрудничеството между изследователските, технологичните и академичните институции и бизнес организациите.

Приоритетът е в пряк връзка с иновационната стратегия за „интелигентна специализация“, която се основава на „процеса на предприемаческо откритие“ за определяне на икономическите приоритети в рамките на научно-изследователските и иновационни дейности, с цел създаване на конкурентно предимство чрез развитие и съобразяване на собствените силни страни в научните изследвания с потребностите на индустрията. Целта на стратегията за „интелигентна специализация“ е да отговори на новите възможности и промени на пазара, като се съсредоточат инвестициите в области, осигуряващи увеличаване на добавената стойност на икономиката и нейната конкурентоспособност на международните пазари.

Предвид целите на ТГС Програмата България-Гърция 2007-2013, и по-конкретно планираните за изпълнение по програмата интервенции по



Приоритет 3: Конкурентоспособност и човешки ресурси, може да се заключи, че същите са в пряка връзка с процеса по идентификация на „интелигентна специализация“. Това е динамичен процес, с участието на партньори от икономическата и научната сфери, а също така и на гражданското общество, за да се идентифицират областите, в които района има шанс да се отличи и покаже свой облик на международния пазар.

Основен извод, до който достигнаха респондентите по време на интервютата е, че:

- Следва да се насърчат интензивни мерки за продължаване на процеса на предприемаческо откритие, което ще позволи да бъдат подкрепени сферите, които имат потенциал за растеж и които ще допринесат най-много за решаване на социално икономически предизвикателства пред местното общество.*

Видно от информацията по напредъка на ТГС Програмата между България и Гърция 2007-2013 изпълнението на „стратегически проекти“¹¹ е стартирало реално през втората половина на 2013 г. и е в процес на изпълнение през 2014 г. В този смисъл, реално оценката на въздействието на резултатите на проектите, попаднали в обхвата на изследването, беше трудно идентифицирано от респондентите от целева група: крайни ползватели.

¹¹ По програмата са публикувани пет обяви за набиране на проектни предложения.

Към момента около двадесет и седем проекта от втората обява приключват и отчитат изпълнение на финансираните дейности.

От третата обява по Програмата, насочена към набиране на стратегически проекти през 2013 г. са одобрени осем проекта на приблизителна стойност от 20.650 MEUR. По-голямата част от проектите, финансирани по ТГС Програма между България-Гърция 2007-2013 се изпълняват през календарната 2014 г. и 2015 г. Реалното краткосрочно въздействие и ефект от изпълнените проекти ще бъде възможно да се измери и оцени най-рано през втората половина на 2015 г. Показател за доказване постигнатите резултати от изпълнените проекти през период 2007 -2013 ще е степента на готовност на проектни идеи за ТГС Програма България-Гърция 2014-2020.



Основни резултати, които бяха идентифицирани от респондентите с подкрепа на Консултанта и с оглед на широкото популяризиране в граничния район, са:

- създадени центрове за насърчаване на предприемачеството, за да се насърчи устойчивостта в областта на човешките ресурси и развитие на предприемачеството в областта;
- проведени програми за обучение по компютърни умения и по въпроси свързани с осигуряване на ефективна защита на околната среда и устойчивото развитие на туризма; семинари за професионално обучение на безработни, консултации на безработни и изследване на възможностите за мобилност между България и Гърция за развитие на бизнеса, с цел насърчаване създаването на партньорски мрежи и сътрудничество.
- интервенции в областта на човешките ресурси с цел задържане на квалифицирани работници в периферната продуктивна система между Гърция – България;
- осигурени предпоставки и развитие на активни структури за подкрепа на бизнеса по отношение на безработните младежи и жени с цел укрепване и повишаване на конкурентоспособността;
- въвеждане на алтернативни форми на предприемачество, които укрепват местната икономика от двете страни на границата и повишаване качеството на живот, създаване и функциониране на бизнес инкубатор, необходим за повишаване и осигуряване на стимули за развитие на малките и средни предприятия в региона.

По отношение на резултатите от изследване *ефективността* на Програмата, обобщената информация от респондентите на интервютата сочи, че:

- Фокусът на програмата в областта на околната среда в средносрочен план е логически обоснован и следва да продължат да



се насърчават действия за опазване на околната среда и повишаване на осведомеността.

- Предвид високата безработица и ниската степен на финансиране от държавата, културният обмен се явява дейност от изключително важно значение за региона, вкл. и в посока намаляване на безработицата.*
-

- Геостратегическото положение на района трябва да се използва пълноценно чрез съвместни усилия за насърчаване на трансграничната мобилност на хора, стоки и услуги.*
-

- Международната конкуренция увеличава инвестициите в иновации и други подобрения на производителността в местните икономически сектори, което към днешна дата се явява от изключителна важност за развитието на региона. Следователно, тласъкът, даден през период 2007-2013 на създаване на мрежи за сътрудничество, интеграцията на иновативни методи и средства, трябва да бъде засилен.*
-

В допълнение, респондентите посочиха, че постигнатите резултати следва да се насърчат чрез *продължаващи инвестиции за създаване на съвместни дейности в мрежи между бизнеса и изследователски институции.*

Предвид фактът, че основен бенефициент по програмата е публичния сектор, а бизнес организациите са три пъти по малко представени, респондентите идентифицираха *нуждата от повишаване капацитета на публичния сектор за активно участие в процеса „интелигентната специализация“, в пряка връзка със създаването на благоприятни*



предпоставки за *предприемаческо откритие*, което ще позволи да бъдат подкрепени сферите с потенциал за растеж и да се преодолеят предизвикателства пред местното общество.

Може да бъде направен изводът, че обследваните проекти допринасят за постигане на специфичните цели на програмата – подобряването на качеството на живот и икономиката, но по-важно е да се отбележи, че са идентифицирани от респондентите-крайни ползватели, като такива, чиито преки резултати допринасят за преодоляване на ограниченията на конкретните целеви групи, като безработни младежки и жени, жителите, местния бизнес и уязвими социални групи.

В резултат на изпълнените проектни дейности, формираните и укрепени партньорства и мрежи от граничните заинтересовани страни се явяват основна предпоставка за „интелигентната специализация“, а Програмата е инструмент за партньорство и води заинтересованите страни активно да допринасят за постигане на положително развитие на региона.

Физическото изпълнение на *Приоритетна ос 3 „Конкурентоспособност и човешки ресурси“* на програмата сочи, че целевите стойности на петте индикатора, мерители на напредъка на постигане на резултатите по програмата към края на 2014 г. са с изпълнение над 80 %. Като изпълнението им се активизира през 2012 г., бележи сериозен ръст (почти три пъти) през 2013 г. и продължава интензивно през цялата 2014 г. за достигане на програмните целеви стойности за насърчаване на мобилността и подобряване на квалификацията на човешките ресурси; и повишаване на конкурентоспособността на предприятията.

Като цяло, респондетите по време на интервютата определят три основни групи проекти финансирани по *Приоритетна ос 3 „Конкурентоспособност и човешки ресурси“*:

- *една група са в посока насърчаване на предприемачеството и заетостта, главно чрез развитие на умения на човешките ресурси*



чрез обучение през целия живот и използването на иновативни инструменти и ИКТ.

- друга група проекти са в подкрепа на малките и средни предприятия, повишаване на конкурентоспособността на предприятията, оценка на маркетингови стратегии и свързване на бизнес организации с изследователски институции.*
-

- Третата група са така нар. стратегически проекти на програмата са насочени към повишаване на заетостта; повишаване уменията и капацитета на човешките ресурси да се адаптират към промените на пазара на труда, предизвикани от влошаващата се ситуация в икономиката; насърчаване на стратегии за интелигентна регионална специализация и мобилността на човешкия капитал в рамките на трансграничния регион, както и за разработване на мрежи между изследователските организации и бизнес средите.*
-

Всички проекти¹² по програмата, обследвани за целите на настоящия анализ, изпълняват дейности за осигуряване на регионално сближаване и повишаване на конкурентоспособността на региона, което ги определя като ключови за процеса на „интелигентната специализация“.

Сред постиженията в областта на предприемачеството са разработването на общи стандарти за качество в сектора на селското стопанство, развитието на човешкия капитал, система за сертифициране на квалификацията и уменията в модната индустрия, улесняване на мобилността на работната сила в региона и популяризирането на бизнес сътрудничеството през границите.

¹² Съгласно приложение 1



НУЖДИ И ОГРАНИЧЕНИЯ НА РЕГИОНА ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“

Нужди и ограничения на транс-граничния район между България и Гърция бяха идентифицирани по време на интервютата от респондентите по отношение на:

- малък брой на публичните електронни услуги (, които да се предлагат само „онлайн“);*
-

- установената липса на трансгранична оперативна съвместимост на информационната инфраструктура;*
-

- неравномерно широколенгово покритие (регионални дисбаланси, вкл. липса на широколенгов достъп до Интернет в отдалечените, слабо населените и селските райони);*
-

- недостатъчни мерки за подкрепа на бизнес планирането и управлението на иновациите за стартиращи фирми и малки предприятия;*
-

- необходимост от повишаване на вътрешнофирмения капацитет за иновации, напр.: „интелигентно управление“ и услуги, свързани с иновационния мениджмънт, съобразени с индивидуалните потребности на МСП;*
-

- насърчаване подкрепата на клъстери (съществуващи и новосъздаващи);*



В същото време, анализът отчита и използването на *силните страни* на района, свързани с наличието на ресурси за развитие на туризма и селското стопанство, с гео стратегическото положение на района, както и с разработването на програми и конкретни мерки за неутрализиране или поне намаляване на външните заплахи. Отчита се възможност за развитие на агресивна стратегия в някои от секторите, където това е възможно – главно в областта на туризма, развитието на малките и средните предприятия, новите технологии, екологичното животновъдство и пр. Възможно е устойчиво развитие и ръст на икономиката само при усилия в посока привличане на чужди инвестиции и нови технологии, разработване на програми за развитие на предприятията с експортна насоченост, и с активна маркетингова политика.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ОГРАНИЧЕНИЯ НА РЕГИОНА ПО ОТНОШЕНИЕ НА „ИНТЕЛИГЕНТНАТА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ“

Данните от проведените интервюта сочат *иновативността*, като основен фактор за развитие на региона по отношение на „интелигентната специализация“. „Иновацията е приемането на идея или поведение, независимо дали се отнася до система, политика, програма, средство, процес, продукт или услуга, която е нова за приемащата организация.”¹³

Иновациите са разнообразни - продуктови, процесни, организационни. Те могат да имат най-различни форми - от традиционното създаване на нови продукти или услуги до формирането на нови бизнес модели, организационни промени, нови маркетингови умения и т.н. Иновациите са фактор за повишаване на конкурентоспособността, рентабилността и производителността. Иновацията е критично условие за постигане на конкурентно предимство.

¹³ Fariborz Damanpour, Professor of Management at Rutgers University



Най-общо внедряването на иновации цели да допринесе за ефективността или по-доброто икономическо представяне на МСП. Иновациите допринасят в най-голяма степен за икономическия ръст и благосъстояние. Нивото на иновативност на предприятията е един от главните фактори за конкурентоспособност и икономическа динамика.

Днес иновациите, а не толкова ефикасността, са разглеждани като ключов фактор за успеха или неуспеха на предприятията, респективно икономиката. Ето защо анализът на иновационните процеси и проблемите, които затрудняват МСП да бъдат иновативни, следва да е в основата на идентифицирането на адекватни регионални мерки за въздействие в тази насока.

В резултат на извършената оценка и анализ на информация от официални източници и проведените интервюта, бяха определени шест приоритет за развитие на област Хасково по отношение на „интелигентната специализация“:

- Да се осигури достъп до отворен вътрешен пазар на стоки в ЕС (износ);*

- Засилване на производствената база в областта (винопроизводство, производството на храни, напитки и тютюневи изделия, шивашка и текстилна индустрия, строителство и машиностроене за хранително-вкусовата промишленост);*

- Стимулиране на растежа на малките и средни предприятия и насърчаване на предприемаческия дух;*

- Насърчаване на иновациите на местната индустрия за създаване на нови източници на растеж;(по отношение на сектори*



машиностроене за хранително-вкусовата промишленост, туризъм, балнеология);

- Помогнете на интернационализацията на предприятията в областта;*
-

- Подкрепа за развитие на силна и устойчива индустриална база, която да е в състояние да се конкурира на пазара на ЕС и в световен мащаб,*
-

които следва да допринесат за по-по-конкурентна, иновативна и ефективно използване на местните ресурси икономика, готова да се справи с утрешните предизвикателства.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛНИЯ ПРИНОС НА РЕГИОНА ЗА РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ/НУЖДТЕ

Възможностите и потенциалния принос на региона за решаване на местните специфични проблеми и нужди бяха идентифицирани от респондентите, както следва:

- Добри условия за развитие на екологично и биоземеделие;*
-

- Прилагане на енергоспестяващи мерки по енергийна ефективност в обществените сгради и уличното осветление;*
-

- Подобряване достъпа до интернет в селските райони;*
-



- Запазена производствена структура на областната икономика представена от Подотраслите текстилна, шивашка хранително-вкусова промишленост и машиностроене;*
-

- Пълноценно използване на възможностите на европейските фондове за развитие на региона*
-

По-конкретно този анализ идентифицира следните мерки на интервенция, които приоритетно да бъдат реализирани в областта по отношение на „интелигентната специализация“:

→ мерки за подкрепа на бизнес планирането и управлението на иновациите за стартиращи фирми и малки предприятия, като ключ към средносрочното и дългосрочното развитие и оцеляване на бизнеса:

- подпомагане на съществуващите фирми при въвеждането на нови методи и практики за иновационен мениджмънт и за подобряване на ефективността на работата, с акцент върху индустрии за здравословен живот и биотехнологии (включително храни) и нови технологии в креативни (творчески индустрии);*
-

- обучения за повишаване на вътрешнофирмения капацитет за иновации, напр.: „интелигентно управление“;*
-

- Предоставяне на услуги, свързани с иновационния мениджмънт, съобразени с индивидуалните потребности на МСП (като напр.: технологичен одит, който идентифицира специфичните технологични потребности и оцени технологичния портфейл на*



фирмата, като анализира не само текущото състояние, но и планираните научноизследователски и развойни дейности; икономическо и технологично „разузнаване“, което се явява изключително важен инструмент за опознаване на външната среда като ключ към средносрочното и дългосрочното развитие и оцеляване на фирмата).

→ мерки за подкрепа за колективни предприемачески усилия в сътрудничество на публичния и частния сектор и бизнес-инфраструктура:

- насърчаване подкрепата на клъстери (съществуващи и новосъздаващи), чрез: Подкрепа за управлението на клъстерите - върху инвестиции в съвместна научна и иновационна бизнес инфраструктура (обща база за обучение, лаборатории, оборудване за тестване, инфраструктура от широколентови мрежи) и за „оживление“ на клъстера (за подобряване на сътрудничеството, работата в мрежа и обучението; за разширяване на дейността на клъстера и/или диверсификация на продукцията на клъстера чрез добавяне на нови допълнителни продукти или услуги).*
-

→ мерки за преки инвестиции, базирани на сравнителните предимства на региона:

- инвестиции насочени в подкрепа на и за популяризиране на устойчивото местно предприемачество в областта на: винопроизводство, производството на храни, напитки и тютюневи изделия, шивашка и текстилна индустрия и особено машиностроенето за хранително-вкусовата промишленост.*
-



→ такива за насърчаване на местната заетост и предприемачество във връзка с нови продукти и услуги в посока износ

- *Мрежи за сътрудничество на МСП. Създаването на мрежи за сътрудничество ще помогне на МСП чрез предоставяне на ключова пазарна информация и пазарни проучвания и анализи да намерят нови пазари и ще подпомогне осъществяването на идеи за нови продукти и услуги; дейности за създаване и развитие на нови технологии, водещи към конкурентни предимства и повишаване на добавена стойност на местните продукти и услуги.*
-

КОМПЛЕКСЕН ПОДХОД ЗА РАЗГРЪЩАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ИНОВАЦИИТЕ В СФЕРАТА НА УСЛУГИТЕ¹⁴

Комплексният подход изисква да бъдат разработени и изготвени изцяло нови инструменти, отчитащи на първо място и в по-голяма степен иновациите в сферата на услугите. Такива нови инструменти насърчават например ефектите на преливане между отраслите и появата на нови концепции за услуги независимо дали са свързани с производствени предприятия, или с фирми за услуги.

Специфичните инструменти, които може да бъдат избрани, за да се подпомогне по-доброто използване на иновациите в сферата на услугите, може да се прилагат на различни равнища:

- (1) на ниво дейности, например чрез научноизследователски проекти и финансова помощ за разработване на нови бизнес модели;
- (2) на нивото на предприятията чрез насърчаване на цялостна предприемаческа култура, чрез повишаване на капацитета на предприятията за по-бърз и ефективен иновационен процес или чрез подпомагане на стартиращи фирми, по-добро управление на

¹⁴ Източник ЕК



иновациите във фирмите или улеснен достъп до финансови средства;

(3) на секторно равнище чрез създаване на благоприятна бизнес среда за поява на иновации, например чрез клъстери и бизнес мрежи;

(4) на равнището на пазара чрез либерализация на пазарите за услуги, ефективна защита на потребителите или стандарти в подкрепа на доверието и оперативната съвместимост на иновационните услуги.

В таблицата (Приложение 2) са представени по-подробно различните мерки от областта на политиката, които може да се прилагат на тези четири равнища.

Разликата между подпомагането на иновациите в сферата на услугите на ниво дейности и на ниво предприятия е в това, че в първия случай се подпомага разработването на специфични нови бизнес модели, а във втория случай се набляга върху общия иновационен капацитет на компанията независимо от конкретния вид на въведените иновации в сферата на услугите. Подпомагането чрез клъстерни инициативи на секторно равнище отбелязва следващата крачка, подобрявайки най-общо бизнес средата, в която фирмите извършват дейност и иновации.

С други думи, инструментите, подпомагащи иновациите в сферата на услугите на ниво дейности, водят до проекти. Прилагането на инструменти за иновации в сферата на услугите на ниво фирми или предприятия в повечето случаи означава субсидиране на предприятията за по-мощно и по-бързо извършване на иновации. На последно място, инструментите, подпомагащи иновациите в сферата на услугите на секторно равнище, изискват по-стратегически избор и целенасочени усилия за по-съществено подобряване на стопанската среда за специфични групи от предприятия.

Като всички иновации иновациите в сферата на услугите са най-успешни там, където има благоприятни регионални „екосистеми“ или клъстери, които поддържат стабилен поток от нови идеи и тяхното реализиране. При



услугите също може систематично да се създават благоприятни условия за нови идеи. Въпреки че все още са необходими много усилия за доизграждане на вътрешния пазар и за подобряване на цялостната регулаторна среда за предприятията, особено в сферата на услугите, такива правни и регулаторни мерки на хоризонтално и пазарно равнище вероятно се прилагат по-ефективно на европейско, отколкото на регионално равнище.

На регионално равнище обаче може да бъдат положени много усилия за разгръщане на преобразуващата сила на иновациите в сферата на услугите с цел насърчаване на предприемачеството и промишлената промяна. Обикновено регионите могат да въздействат най-силно върху иновациите в сферата на услугите чрез политики и инструменти, които се прилагат на нивото на предприятията и на секторно равнище. Основният интерес на регионите в този случай е да подпомагат регионалното развитие и конкуренцията чрез подкрепа за стартиращите предприятия, използващи иновации в сферата на услугите, както и чрез подкрепа за осигуряване на благоприятна бизнес среда за МСП.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

Възможностите за финансиране, посочени в настоящия анализ се обследвани и от гледна точка на национални и регионални стратегически документи, важността на които е безспорна, предвид фактът, че същите се явяват и предварителни условия за усвояването на европейските фондове в страната.

Изведените в този анализ мерки допринасят за постигане на целите и приоритетите на Националната програма за развитие на Република България: „България 2020“, който е националният стратегически документ от най-висок ранг, формулиращ целите и приоритетите за развитието на България във всички сектори, имащи отношение към постигането на целите на Стратегията „Европа 2020“. Стратегическият пакет съдържа осем приоритета, както следва:



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила;
2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване;
3. *Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал;*
4. Развитие на земеделието за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси;
5. Подкрепа за развитие на високопроизводителна индустриална база и модерна иновативна инфраструктура, стимулиране на иновативната активност и научните изследвания;
6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса;
7. Изграждане на адекватна енергийна инфраструктура, подкрепа за повишаване на ресурсната ефективност и намаляване на енергийната зависимост;
8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Върху третия приоритет е построена Национална стратегия за регионално развитие на република (НСРР) България в периода 2012-2022 г., който е основният документ, определящ стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.



НСРР играе важна роля за постигане на съответствие и взаимно допълване между целите и приоритетите на политиката за регионално развитие и секторните политики и стратегии, които спомагат за балансирано развитие на районите.

НСРР разпределя финансовия ресурс, както по цели и приоритети, така и по райони, като прави оценка на необходимите финансови ресурси за постигане на целите и разпределя в зависимост от идентифицираните нужди и целевите им стойности, и определя количествените мерители за степента на постигането на целите, т.е. колкото в по-неблагоприятна позиция е дадения район, толкова повече средства се насочват към него.

Следвайки йерархическата зависимост на документите, може да бъде заключено, че идентифицираните в анализа мерки по отношение на процеса на „интелигентна специализация“ ясно кореспондират към постигане на стратегическите цели за развитие на ЮЦР в периода 2014–2020 г. :

Стратегическа цел 1:

Икономическо сближаване в национален и вътрешнорегионален план базирано на щадящо/екологичносъобразно ползване на собствени ресурси;

Стратегическа цел 2:

Социално сближаване и намаляване на междуобластните неравенства чрез инвестиции в човешкия капитал и социална инфраструктура

Стратегическа цел 3:

Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване

Стратегическа цел 4:

Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в района и качеството на средата в населените места;



Важно е да се отбележи за целите на това изследване, че приоритетните направления определени в стратегията за развитие на Южен централен район за програмен период 2014-2020 са в пряка връзка с процеса по „интелигентна специализация“, следвайки основните приоритети на Стратегията „Европа 2020“, на Национална програма за реформи на Република България – „България 2020“ и с целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие, Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г. и Националната концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г.

Изведените по-долу приоритетни направления за развитие на Южен централен район за период 2014-2020 са важен фактор, в подкрепа на осигуряване достъпа на региона до европейско финансиране до 2020 г.:

- Южен централен район се характеризира с изключително богато разнообразие на природни и културно-исторически забележителности. Богатият ресурсен потенциал за развитие на алтернативни форми за туризъм се явява възможност за диверсифициране на икономиката, намаляване на риска от външни шокове, стимулиране на местното предприемачество и овладяване на процесите на обезлюдяване на планинските райони.
- Наличието на научно-изследователски центрове, висши учебни заведения, колежи и голям брой частни училища с добра обезпеченост от сграден фонд, квалифициран преподавателски персонал, е потенциал за развитие на научно-изследователска и развойна дейност.
- Благоприятното географско положение на района създава условия за развитието на всички видове селскостопански култури, за използване на възобновяеми енергийни източници и подобряване на средата за живот и бизнес в района.



- Усилия за преодоляването на различни екологични проблеми - замърсяване на въздуха и почвите, шум и др. и подобряване на екологичната инфраструктура.
- Създаване на условия за постепенно преодоляване на вътрешно-регионалните различия „център-периферия”, чрез създаване на равностойни условия за живот.

Не на последно място, следва да се заключи наличието на пряка връзка на изведените в този анализ мерки със следните стратегически цели за развитие на област Хасково за периода 2014-2020:

- Стратегическа цел 1:

Икономическо сближаване на областно и регионално ниво чрез използване на собствения потенциал.

Приоритет 1.1: *Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика и подкрепа за малкия и средния бизнес*

Специфична цели:

- 1. Подкрепа за изграждане на местна бизнес инфраструктура*
- 2. Развитие на изследователската дейност и използване на иновации и нови технологии*
- 3. Подкрепа на традиционни индустриални дейности и насърчаване използването на местните ресурси за икономическо развитие*

Приоритет 1.2: *Развитие на устойчиво земеделие и туризъм*

Специфична цел:

- 1. Подпомагане на развитието на устойчиво и високоефективно земеделие*



*2.Насърчаване развитието на устойчив туризъм,
базиран на природно и културно наследство*

→ Стратегическа цел 3:

*Приоритет 3.2.: Подобряване свързаността на областта във
вътрешен, национален и международен план*

Специфични цели:

1.Осигуряване на широколентов достъп

*2.Подобряване качеството на живот в селските
райони*

→ Стратегическа цел 4:

*Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество
в принос на икономическото и социалното развитие и
сближаване.*

*Приоритет 4.1:Развитие на трансграничното сътрудничество и
мобилизиране потенциала на периферните
гранични територии.*

Специфична цел:

*Развитие на трансграничното сътрудничество
и мобилизиране потенциала на периферните
гранични територии.*

*Приоритет 4.2: Развитие на междурегионално и
транснационално сътрудничество в помощ на
постигане на стратегическите цели за развитие*

*Специфична цел: Развитие на междурегионално и транснационално
сътрудничество в помощ на постигане на
стратегическите цели за развитие .*



При разпределението на финансовите ресурси по стратегически цели и приоритети на стратегията за развитие на област Хасково за периода 2014-2020 е приложен принципа на разпределение от висшестоящи планови документи (НСРР и РПР на ЮЦР), като е изчислено, че brutният разполагам ресурс на област Хасково за планов период 2014-2020 ще бъде около 678 млн.лв. Вътрешното разпределение по стратегически цели и приоритети следва новата стратегическа линия за прехвърляне на акцента от инфраструктурите (невъзпроизвеждащи добавена стойност и заетост), към стимули за иновации, бизнес инфраструктура и работни места. Това мотивира насочването на най-големия дял (41%) към стратегическото направление „икономика“. Другият по големина дял (38%) е насочен в направление „Балансирано и устойчиво териториално развитие“, третиращо равностойно развитието както на градските, така и на селските си райони. Социалното направление, което няма пряка добавена стойност, получава сравнително малък, но достатъчен дял за постигане на качествени подобрения в социалния сервиз, административния капацитет и борбата с бедността – 8%. Малко по-голям дял (9%) е заделен за опазване и подобряване на околната среда, включително превенция на риска от климатичните промени. Най-малък, обаче е делът за трансгранично и транснационално сътрудничество – 4%.

В този смисъл за изпълнение на горепосочените мерки по отношение на процесите на „интелигентната специализация“ в настоящия анализ извеждаме възможностите за финансиране, идентифицирани от респондентите по линия на програма *Хоризонт 2020* и *транс-гранична програма между България-Гърция 2014-2020*, допълнени с предложения за финансиране, идентифицирани от Консултанта по линия на *програмата „Заетост и социални иновации“ (ЗуСи) 2014-2020*, *Програмата за транснационално сътрудничество „Балкани - Средиземно море 2014-2020“*, *Програма за междурегионално сътрудничество ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА 2014-2020*, *Програма за междурегионално сътрудничество ЕСПОН 2020* и *Програма за междурегионално сътрудничество УРБАКТ III 2014-2020*.



На първо място ще отбележим, че услугите в подкрепа на бизнеса следва да бъдат насочени и към насърчаване и консултиране на потенциални бенефициенти за създаване на обединения на малки и средни местни компании и кандидатстване за финансиране идеи за иновации директно от Брюксел.

ПРОГРАМА ЗА ТРАНС-ГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО „БЪЛГАРИЯ-ГЪРЦИЯ 2014-2020“

Възможностите за финансиране по програмата за трансгранично сътрудничество между „България-Гърция 2014-2020“ са ясно обослувани и изведени от нуждата за развитие на граничния район. По-долу са представени възможните приоритети, по които мерките идентифицирани в настоящия анализ по отношение на „интелигентната специализация“ могат да бъдат финансирани:

Географският обхват на програмата за трансгранично сътрудничество Гърция-България 2014-2020 е идентичен с настоящата програма. Той обхваща територия от 40,202 кв. км с население от 2,7 милиона жители. Трансграничният регион обхваща четири териториални единици на ниво NUTS II (региони), както и 11 териториални единици на ниво NUTS III (области).

Четири приоритетни оси на Програмата за ТГС България-Гърция 2014-2020 предоставят удачни възможности за финансиране на нуждите и ограниченията идентифицирани от респондентите, но по-специално внимание тук са представени основните инвестиционни приоритети, които са в пряка връзка с представените по-горе предложения.

Инвестиционен приоритет - *Подобряване на системите за подпомагане на стартиращи и съществуващи малки и средни предприятия, фокусирани върху трансграничното сътрудничество* е в основата на приоритетна ос 1 на Програмата: *Конкурентен и иновативен трансграничен регион*



Специфичната цел е: *създаване на възможности за подкрепа на устойчивото предприемачество с трансгранично измерение.*

Индикативните дейности, за които ще може да се кандидатства са:

Подобряване/модернизация на съоръжения като бизнес инкубатори, технологични паркове и т.н. и съоръжения в подкрепа на бизнеса като пазари, изложбени зали, търговски обекти, складове, пласменти, лаборатории или други технологични инсталации и т.н.

Развитие на услуги в подкрепа на бизнеса, в т.ч. в областта на ИКТ системи (например уеб-платформи), бизнес консултации и др, с цел подкрепа на трансграничната икономическа дейност.

Развитие на услуги, насърчаващи производителността като специфични за бизнеса обучения и дейности, улесняващи внедряване на нови техники и технологии в производствения процес (в т.ч. прехвърляне на права върху интелектуалната собственост, трансфер на технологии, въвеждане на организационни иновации и т.н.)

По инвестиционен приоритет - *Подкрепа за капацитета на МСП за растеж в рамките на регионалните, националните и международните пазари и участие в процеса на иновации* в рамките на приоритетна ос 1 на Програмата ще осигури финансиране на дейности като:

Създаване на клъстери или други видове "мрежи" (например "ценностни вериги") за постигане на икономии на разходите, общи научни изследвания и разработване на продукти, общи действия за насърчаване на износа и т.н.

Схеми за сътрудничество между бизнеса и чуждестранните предприятия (например музеи) в областта на туризма / културата - като бази за настаняване и конгресни центрове, производствени предприятия, транспортни съоръжения, културни съоръжения, и т.н. - с цел да се въведат интегрирани туристически дестинации в трансграничния регион, търговски марки на дадени области и т.н.;



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

Развитие и изпитване на системи за контрол на брандиране на "зелени" и "традиционни".

Инвестиционен приоритет - *Съхраняване, опазване, популяризиране и развитие на природното и културното наследство в рамките на приоритетна ос 2: Устойчив и приспособим към климата трансграничен регион има специфична цел да валоризира културно и природно наследство в трансграничния регион.*

Дейности, за финансиране могат да бъдат:

Дейности, свързани с изграждане на капацитет

Рехабилитация/опазване на културните ресурси с трансграничния значение;

Малки инфраструктурни интервенции, необходими за осигуряване на достъпност на обектите.

Културни инициативи в трансграничния регион.

Инвестиционен приоритет - *Насърчаване на иновативни технологии с цел подобряване на защитата на околната среда и ефективното използване на ресурсите в сферата на отпадъците, водите и по отношение на почвата или за намаляване на замърсяването на въздуха е със специфична цел за постигане – е подобряване на управлението на водите и почвите.*

Индикативни дейности могат да бъдат:

Развитие на трансгранични платформи за оперативната съвместимост на бази данни и интегрирани подходи за управление на водните ресурси и почвите;

Развитие на трансгранични партньорства в сферата на „екоиновации“ и участие в европейските партньорства за иновации в областта на управлението на водните ресурси и на почвите;



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

Пилотни проекти или включване на съществуващи иновативни методи / технологии за ефективно управление на водните ресурси и почвите и съвместно разработване на нови методи;

Организиране на "зелени" кампании в областта на управлението на водите и почвите.

Програмата е на стойност от 110 241 234 €, като по *Приоритетна ос 1: Конкурентен и иновативен трансграничен регион* са планирани общо 20 751 292 €. За интервенции по *Приоритетна ос 2: Устойчив и приспособим към климата трансграничен регион* са определени общо 42 553 116 €.

Ориентирана специфично към нуждите и ограниченията на пограничния регион програмата за трансгранично сътрудничество между България и Гърция 2014-2020 се очертава да предостави добри възможности за финансиране на мерки във връзка с процеса на „интелигентната специализация“ за регион Хасково. Степента на готовност на проектни идеи за финансиране на интервенции в граничната територия между България и Гърция и устойчивостта на създадените до момента партньорства са решаващи фактори, които ще определят степента на усвояване на европейските средства и респективно степента на целенасочено икономическо развитие на региона във връзка с преодоляване на съществуващите нужди и ограничения.

„ХОРИЗОНТ 2020“

„Хоризонт 2020“ е нова програма с бюджет 79 млрд. евро за 2014-2020, която обединява досегашните програми и инструменти, финансиращи научни изследвания и разработване на нови технологии - Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие, дейностите, свързани с иновациите, от Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации и Европейския институт за иновации и технологии. Бюджетът на



„Хоризонт 2020“ е с 30% по-голям от този на последната Седма рамкова програма на ЕС за наука и технологии 2007 - 2013

Програмата няма отделен бюджет за всяка страна членка. Парите се разпределят на конкурсен принцип в конкуренция между всички членки на Европейския съюз и асоциирани държави, сред които е и Турция например. Освен предприятия по програмата могат да кандидатстват научноизследователски институти, университети, иновативни организации. Финансират се дейности във всички сектори на икономиката. Първото набиране на проекти започна през декември 2013 г. Досега правилата за кандидатстване изискваха минимум три юридически лица в консорциум от три държави, членки на ЕС, или асоциирани. В новата програма ограничението няма да важи за малките и средните предприятия.

"Хоризонт 2020" е най-голямата финансираща програма в света за научни изследвания и иновации"¹⁵

Бенефициенти на програмата могат да са:

Научноизследователски институти, университети, иновативни частни компании, малки и средни предприятия. Финансирането се осигурява за дейности във всички сектори на икономиката: селско стопанство, рибарство, хранителна промишленост, транспорт, енергетика (по-специално използването на възобновяеми енергийни източници), информационни и комуникационни технологии.

Специален инструмент за подкрепа на малките и средните компании в рамките на "Хоризонт 2020" им дава право да кандидатстват без партньор. Предимство ще имат фирмите, които правят собствени разработки, независимо дали със свои сили или с привличане на специалисти отвън.

¹⁵ Брендън Хоудън от Генерална дирекция "Наука и иновации" на Европейската комисия на конференция за официалното представяне на програмата в България. г.



Важен критерий за оценка на проектите е приложимостта на идеята, доколко тя е пробивна и какво променя на съответния пазар, независимо дали става въпрос за малка или голяма пазарна ниша.

Компаниите могат да потърсят финансиране за три основни етапа от реализацията на проекта:

Първият е за *предпроектно проучване на технологичната, практическата и икономическата приложимост на своя иновативна идея или концепция. Става въпрос за значителна новост за съответния сектор (нов продукт, процес, дизайн, услуга, технология, ново пазарно приложение на съществуваща технология)* Дейностите, които програмата ще финансира през тази първа фаза, могат да включват *оценка на риска, пазарно проучване, привличане на клиенти, управление на интелектуалната собственост, разработка на иновационна стратегия, търсене на партньори, осъществимост на концепцията. Максималната безвъзмездна сума за един проект на този етап е 50 хил. евро, а продължителността на изпълнение е шест месеца.*

Вторият етап - компанията може да кандидатства с проекта за по-голямо финансиране – от 0.5 до 2.5 млн. евро. Подкрепата е за *иновативни проекти, които вече имат стратегически бизнес план. Той може да разработен предварително или по време на първата фаза. През втората фаза ще се субсидират дейности като демонстрация на продукта, тестване, изготвяне на прототип, първоначалното пускане на пазара. Акцентът е върху индустриалната готовност и пускането в продажба на иновативния продукт или услуга. Особено внимание трябва да се обърне на интелектуалната собственост и защита. Задължително е да се предоставят убедителни мерки за успешна бъдеща пазарна експлоатация. Продължителността на тази втора фаза е 12-24 месеца.*

При третата фаза - "Комерсиализация", няма да се финансират пряко фирми, защото се смята, че рискът е по-малък в сравнение с първите



два етапа, тъй като вече има готов продукт. Ще се дават само безплатни консултации. Този процес ще тече и през трите фази. Консултирането ще се извършва от експерти на Enterprise Europe Network – България. Освен това ще има безплатни консултанти и от Европейската комисия – тесни специалисти, които ще извършват надзор на проекта, но и ще помагат за реализацията му.

За част от проектите по програмата финансирането ще е 100%, за други подкрепата ще е до 70%.

В "Хоризонт 2020" има няколко нови момента, които я отличават от досегашните рамкови програми на ЕС за наука и технологии и е важно те да бъдат изведени:

наличие на един набор от правила;

намалено бреме на финансовите проверки и одити;

опростени процедури за кандидатстване – пълна електронизация;

срокът от подаване на проекта до подписването на договора за безвъзмездно финансиране на одобрените кандидати е съкратен от 12 на 8 месеца;

акцентът е поставен върху по-голямо участие на индустрията, а не само на академичните среди, защото свързването на научните изследвания и иновациите е ключово за програмата;

ще се финансират предложения, които са по-близо до пазара;

предвидени са нови форми на финансиране на иновации, като предпазарни поръчки, комерсиални търгове, заеми и инструменти за дялово финансиране.

В Седма рамкова програма заплащането зависеше от вида на участника и дейностите по проекта. По програма „Хоризонт 2020“ сега ще се прилага един и същ процент на финансиране независимо кой с каква дейност се занимава в даден консорциум.



ПРОГРАМАТА „ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ ИНОВАЦИИ” (ЗИСИ) 2014-2020

ЕС изгражда политиките си по заетост и социално включване през новия програмен период 2014-2020 година въз основа на четири стълба, а общите цели към които те са насочени са поставени в Европа 2020 - да се предотврати риска от социалното изключване на 20 млн. души и заетостта на хората между 20 и 64 години да достигне 75% до 2020 година (при 68.9% в края на 2012 година). Четирите стълба на ЕС са: Европейския социален фонд, Фондът за европейска помощ на най-нуждаещите се, Европейския фонд за приспособяване към глобализацията и Заетост и социални иновации (ЗиСи). Програмата ЗиСи попада в ползрението на настоящия анализ, тъй като предлага конкретни инициативи, чрез които бизнесът участва в решаването на социалните проблеми, създавайки устойчива заетост.

ЗиСи подкрепя Европа 2020 в сферата на заетостта, социалните дейности и социалното включване, като се фокусира върху иновативни проекти с европейски измерения. В новия програмен период ЗиСи обединява три европейски инструмента, управлявани поотделно в периода между 2007-2013 г.

- Програма за заетост и социална солидарност (ПРОГРЕС), която подкрепя развитието и координацията на мерките на ЕС за заетост, социално включване, социална протекция, условия на труд, антидискриминация и равенство между половете;
- Европейска служба за заетост (ЕСЗ)- мрежа за сътрудничество между Европейската комисия и Публичните социални служби в страните-членки, която окуражава мобилността сред наетите;
- Механизъм за микро финансиране ПРОГРЕС, имаща за цел повишаване на възможностите за микрокредитиране за физически лица за създаване или разрастване на малък бизнес чрез посредничеството на финансови и нефинансови институции.



Тези три инструмента сформират трите стълба на ЗиСи. Чрез групирането им в една програма, Европейската комисия се опитва да надгради и постигне общите цели за заетост и социални политики на ЕС.

Целите на програма „Заетост и социални иновации“ са:

- Засилване на ангажираността към целите на ЕС и координиране на действията на равнище ЕС и на национално равнище в областта на заетостта, социалните въпроси и социалното приобщаване.
- Подкрепа за развитието на адекватни системи за социална закрила и политиките на пазара на труда.
- Модернизиране на законодателството на ЕС и осигуряване на ефективното му прилагане.
- Насърчаване на географската мобилност и увеличаване на възможностите за работа чрез изграждане на отворен пазар на труда.
- Увеличаване на наличността и достъпността на микро финансирането за уязвимите групи и микропредприятията, както и подобряване на достъпа до финансиране за социалните предприятия.

В осъществяването на тези цели, ЗиСи изисква да се обръща специално внимание на уязвимите групи, като младите хора, насърчаване на равенството между жените и мъжете, насърчаване на високо ниво на качество и устойчива заетост, гарантира адекватна и достойна социална закрила, борба с дългосрочната безработица и борбата с бедността и социалното изключване.

Бюджета на програма „Заетост и социални иновации“ за периода 2014 – 2020 г. е 919 469 млн.евро.

ПРОГРЕС е главният инструмент на ЕС, управляван директно от ЕК и насочен към насърчаването на реформи в политиките по заетост и социалната политика. Като приоритетна ос на ЗиСи, ПРОГРЕС продължава да поддържа мерките на ЕС в три области:



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

- качествена и устойчива заетост;
- гарантиране на адекватна социална защита и борба срещу социалното изключване и бедността, и
- подобряване на условията на труд.

Бенефициенти:

- национални, регионални и местни власти;
- служби по заетостта;
- социални партньори;
- неправителствени организации;
- университети и научно-изследователски институции;

Средствата по приоритетна ос ПРОГРЕС са около 60% от програмата, разпределени, както следва:

- *Качествена и устойчива заетост с фокус върху ограничаването на младежката безработица* - най-малко 20% от бюджета на ПРОГРЕС;
- *Социална защита, социално включване, намаляване и превенция на бедността* - най-малко 50% от бюджета на ПРОГРЕС;
- *Подобряване условията на труд* - минимум 10% от бюджета на ПРОГРЕС.

ПРОГРЕС увеличава подкрепата си за изследване на иновациите по отношение на социалните и пазарните политики. Подкрепата за експериментите със социални политики също цели да открие социални иновации, които предлагат новаторски отговори на социалните потребности на ниво страни-членки. Програмата ще подкрепя събирането на доказателства за приложимостта на трудовите и социалните иновации, които предлагат иновативни решения на социалните потребности, преди да бъдат прилагани в по-голям мащаб, ако резултатите са убедителни.

ПРОГРЕС подкрепя дейности в три основни приоритета:



- Аналитични дейности – политика на доказателствата;
- Взаимно обучение, осведоменост и разпространение;
- Засегнати целеви групи

Приоритетна ос 2: *Насърчаване на трудовата мобилност в рамките на ЕС на програма ЗиСИ*. Целта на тази ос е да се засили Европейска мрежа за трудова мобилност, която предоставя информация, ориентиране и набирането/назначаване на работа на, търсещи работа, и всеки гражданин, който желае да се възползва от свободата на движение на работна сила. Обхваща три тематични раздела:

- прозрачност на свободни работни места, заявления за работа и всички свързани с информация за кандидатите за работа и работодателите;
- развитие на услуги за наемане и наемане на работници на работа;
- трансгранични партньорства .

Целите на приоритетната ос са да гарантира, че свободните работни места и заявленията, както и съответната информация за това и консултации, са направени прозрачни за потенциалните кандидати и за работодателите; да поддържа предоставянето на услуги от Европейска мрежа за трудова мобилност (EURES) за набиране на работници за качествени и устойчива заетост.

Бенефициенти по приоритетната ос могат да бъдат:

- националните , регионалните и местните власти;
- службите по заетостта;
- организациите на социалните партньори и други заинтересовани страни от страните от ЕС и страните от ЕИП, в съответствие със Споразумението за ЕИП.



Средствата по приоритетна ос *Насърчаване на трудовата мобилност в рамките на ЕС* са около 18% от програмата.

ПРОГРАМАТА ЗА ТРАНСНАЦИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО „БАЛКАНИ - СРЕДИЗЕМНО МОРЕ 2014-2020“

Програмата „Балкани–Средиземно море“ насърчава икономическото, социално, екологично и институционално сближаване и развитие в по-широк район чрез подобряване на социално-икономическата конкурентноспособност и институционален капацитет на регионите.

Тематичните приоритети на програмата са:

- свързаност;
- околна среда;
- предприемачеството.

Програмата представлява удачна възможност за финансиране на идентифицираните в анализа нужди и ограничения по отношение на „интелигентната специализация“, предвид приоритетите и географският ѝ обхват, който включва цялата територия на пет държави:

- държави-членки на ЕС: България, Кипър и Гърция
- държави кандидат-членки на ЕС: Албания и Македония

Две от трите приоритетно оси на Програмата предоставят удачни възможности за финансиране на идеи и мерки, идентифицирани в анализа. Приоритетна ос 1: „*Предприемачество и иновации*“ е посветена на дейности за изграждане на регионалния предприемачески потенциал, подобряване на конкурентоспособността, насърчаване и подпомагане създаването на нови малки и средни предприятия; докато Приоритетна ос 2: „*Околна среда*“ цели да засили интегрираните съвместни подходи за опазване и управление на богатото природно и културно наследство в региона като предпоставка и основа за устойчиво развитие и приобщаващ растеж. Ще се подпомага развитието на региона като туристическа дестинация, насърчавайки



развитието на идентичност „Балкани - Средиземно море“. Ще се търси баланс между туризма, опазването на околната среда, ефективността на ресурсите и икономическото развитие. И по-конкретно:

Приоритетна ос 1: Предприемачество и иновации

Инвестиционен приоритет: *Насърчаване на предприемачеството, в частност чрез улесняване на икономическото използване на нови идеи и подпомагане създаването на нови фирми, включително чрез бизнес инкубатори.* Проектните дейности следва да бъдат насочени към постигане на специфична цел: *Насърчаване на предприемачеството и бизнеса на основата на нови идеи, иновации и нови бизнес модели.*

Средствата по този приоритет възлизат на: 5 667 880 €.

Инвестиционен приоритет: *Подпомагане на способността на МСП да постигат растеж на регионалния, националния и международния пазар и да се занимават с процеси на иновация,* като потенциалните проектни дейности следва да са във връзка с изпълнение на специфична цел: *Насърчаване на иновациите в бизнес моделите и даване на възможност на максимален брой МСП за въвеждане на иновации и адаптиране на своите бизнес модели към променящите се социално-икономически и политически/регулаторни условия.*

Бюджет: 4 959 390 €.

Потенциални бенефициенти:

- организации представляващи МСП;
- агенции за планиране и развитие;
- местни, регионални и национални органи, участващи в управлението на бизнеса;
- центрове за технологичен трансфер и университети;
- организации за подкрепа на иновациите;



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

- неправителствени организации и организации на гражданското общество.

Инвестиционен приоритет: *Разработване и въвеждане на съвместни системи за обучение и квалификация* ще финансира проекти, които са насочени към *подпомагане на предприемаческото обучение и трансфера на знания за по-конкурентоспособни МСП.*

Бюджет: 3 542 426 €.

Потенциални бенефициенти:

- центрове за професионално обучение и институти за обучение;
- организации представляващи МСП;
- агенции за планиране и развитие;
- местни, регионални и национални органи, участващи в управлението на бизнеса;
- центрове за технологичен трансфер;
- организации за подкрепа на иновациите;
- неправителствени организации и организации на гражданското общество.

Приоритетна ос 2: Околна среда

Инвестиционен приоритет: *Съхраняване, опазване, популяризиране и развитие на природното и културно наследство* ще осигури финансиране на проекти, които допринасят за постигането на специфична цел: *поддържане на биологичното разнообразие и природните екосистеми чрез укрепване на работата в мрежи и управление на защитени територии, включително Натура 2000.*

Бюджет: 8 974 145 €.

Потенциални бенефициенти:

- местни, регионални и националните власти;



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

- агенции за околна среда и развитие;
- организации/органи за управление на защитени територии;
- неправителствени организации и организации на гражданското общество;
- организации представляващи МСП.

Инвестиционен приоритет: *Насърчаване на иновативните технологии за подобряване на опазването на околната среда и ресурсната ефективност в областта на отпадъците и по отношение на почвите или намаляване на замърсяването на въздуха, ще финансира дейности които целят насърчаване на сътрудничеството и работата в мрежи с цел въвеждане на иновативни технологии за ефективно управление в сектора на отпадъците, почвите и водните ресурси.*

Бюджет: 7 852 377 €.

Потенциални бенефициенти:

- местни, регионални и националните власти;
- агенции за околна среда и развитие;
- неправителствени организации и организации на гражданското общество;
- организации представляващи МСП.

Инвестиционен приоритет: *Повишаване на институционния капацитет на държавните органи и заинтересовани страни и ефективна публична администрация чрез действия за укрепване на институционалния капацитет и ефективността на публичните администрации и публични услуги, свързани с прилагането на ЕФРР, и в подкрепа на действията на ЕСФ за укрепване на институционния капацитет и ефективността на публичната администрация ще осигури финансиране на дейности, които целят създаване на умения за по-добро управление на околната среда и повишаване на капацитета за управление.*



Бюджет: 5 608 841€

Потенциални бенефициенти:

- местни, регионални и националните власти;

ПРОГРАМА ЗА МЕЖДУРЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА 2014-2020

Друг инструмент, чрез които могат да бъдат удовлетворени нуждите на района е програмата за междурегионално сътрудничество ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА 2014-2020, като се има предвид нейната основна мисия: *да допринесе за интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж в Европа като подпомага (и улеснява) обмена на знания и преноса на добри практики между участниците с регионално значение с цел усъвършенстване на регионалната политика/ Политиката на сближаване.*

В подкрепа на целта за обмен на опит и споделяне на практики в подготовката за изпълнение на регионални политики, програмата ще подпомогне и финансира проекти за междурегионално сътрудничество сред съответните партньорства на регионалните участници. Целта на тези проекти ще бъде да се предизвика усвояване на политики и подготви прилагането на добри практики в участващите региони, по-конкретно чрез съответните им програми за „Инвестиции за растеж и работни места“ и, където е уместно, ЕТС.

Право на финансиране по програма ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА имат организации, установени в 28-те държави-членки на ЕС, Норвегия или Швейцария, ако те са:

- Национални, регионални или местни публични органи;
- Други публично правни институции (например университети, агенции за регионално развитие, организации, подпомагащи бизнеса и др.);
- Частни организации с нестопанска цел.



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

Новото в програмата е, че за първи път се допуска финансиране на частни организации с нестопанска цел.

Програма ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА ще работи по следните четири теми, всичките свързани с регионалното развитие:

1. Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации
2. Конкурентоспособност на МСП
3. Нисковъглеродна икономика
4. Околна среда и ресурсна ефективност

Бюджета по програмата е както следва:

Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации	99 344 617 €
Конкурентоспособност на МСП	99 344 617 €
Нисковъглеродна икономика	99 344 617 €
Околна среда и ресурсна ефективност	99 344 617 €

Видно от финансовото разпределение и четирите приоритета са с еднаква важност за постигане целите на програмата.

Програма ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА ще финансира два типа дейности:

- а) Проекти за междурегионално сътрудничество: партньорства между публични организации от различни страни в Европа, които работят съвместно за периоди от 3 до 5 години, за да обменят опита си по определени въпроси на политиката. Всеки регион, участващ в проекта за сътрудничество, ще подготви План за действие. В него се определя какво ще бъде направено в региона, за да се осигури прилагането на поуките, извлечени от сътрудничеството, на практика. От проектите се



изисква също така да наблюдават какво се случва с Плана за действие, за да се определи доколко са добри резултатите от сътрудничеството.

- б) Платформи за усвояване на политики: това са пространства за постоянно усвояване, където организациите, занимаващи се с политиките за регионално развитие в Европа, могат да намерят решения за подобряване на начина, по който управляват и прилагат публичните си политики по четирите горепосочени теми.

ПРОГРАМА ЗА МЕЖДУРЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ЕСПОН 2020

Целта на програмата е да подпомогне ефективността на политиката на сближаване на ЕС и на другите секторни политики и програми, финансирани от европейските структурни фондове и кохезионния фонд. Като предоставя данни и информация за развитието на регионите и по-големите територии на националните и регионалните власти програмата подпомага изготвянето на политиките за териториално развитие. В този смисъл е идентифицирана в настоящия анализ, като възможност за преодоляване на нуждите за развитие на областта в посока „интелигентна специализация“, по-специално в подкрепа на „правещите политика“.

Приносът на ЕСПОН 2020 за изпълнението на стратегията Европа 2020 за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, както и в подкрепата за икономическото, социалното и териториалното сближаване се основава на целта *да се информират основните целеви групи в разработването и прилагането на политики.*

Програмата оказва подкрепа при разработването на политики по отношение на териториално сближаване и хармоничното развитие на европейската територия, като осигурява сравнима информация, данни, анализи и сценарии за териториалната динамика и разкрива териториалния капитал и потенциал за развитието на регионите и по-големите територии.



Специфичните цели на програмата са:

- Продължаващо създаване на данни за територията. (поддържане на систематична, сравнима, последователна и надеждна база за европейската територия чрез приложни изследвания на териториалните структури, тенденциите и перспективите, както и подкрепя систематичното прилагане на оценките на териториалното въздействие в институциите на ЕС и програмните органи.)
- Осъвременяване на трансфера на знания и аналитична подкрепа за потребителите. (ефективен трансфер на научни доказателства и знания за развитието на политиките, насочено към тяхното ползване от властите на всички административни нива).
- Подобряване на наблюдението на територията и на инструментите за извършване на териториални анализи. (наблюдение на различните типове европейски територии, тяхната структура, тенденциите и динамика на развитие).
- По-широк обхват на териториалните доказателства. (постигне по-широк обхват на данните за територията, стимулирайки интерес за тяхното използване от заинтересованите страни на всички нива на правенето на политики).

Потенциални бенефициенти по програмата са:

- управляващите, създаващи политики в областта на политиката на сближаване, както и секторни и тематични политики и програми на европейско равнище;
- националните институции, отговорни за териториалното сближаване, програмите за европейско териториално сътрудничество, макро -



регионални стратегии и подготовката и изпълнението на национално ниво на политиката на сближаване;

- *регионалните и местните институции*, отговорни за териториално развитие и планиране и/или участващи в трансграничното сътрудничество;
- организации за насърчаване на различни регионални/градски инициативи на равнище ЕС;
- университетски преподаватели, изследователи и студенти; частният сектор и по-широки европейски обществени организации.

Териториалният обхват на Програмата за сътрудничество ЕСПОН 2014 – 2020 г. обхваща цялата територия на Европейския съюз (ЕС-28) плюс държавите – партньори Норвегия, Швейцария, Исландия и Лихтенщайн.

Общият бюджет на Програмата е 48 678 823 евро.

ПРОГРАМА ЗА МЕЖДУРЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО УРБАКТ III 2014-2020

Програма УРБАКТ III способства за обмена на знания и добри практики между градовете и другите равнища на държавното управление. Целта е да се насърчава интегрирано устойчиво развитие и да се повишава ефективността на регионалната политика и политиката на сближаване. В този смисъл се явява удачен инструмент за преодоляване на регионалния дисбаланс и идентифицираните в анализа ограничения на местно равнище.

Програмата насърчава устойчивото интегрирано градско развитие и допринася за изпълнението на стратегията 2020 на ЕС. Чрез мрежи, изграждане на капацитет и капитализиране на добрите практики, тя ще подкрепя тези, които провеждат градската политика и практикуващите специалисти на европейско, национално, регионално и местно ниво. УРБАКТ дава възможност на градовете да работят заедно и да разработват интегрирани решения за местните си предизвикателства.



УРБАКТ III улеснява обмена на знания и добри практики между градовете и други нива на управление, за да се насърчи интегрираното устойчиво развитие и подобряване на ефективността на регионалната политика и кохезионната политика. Придобитите знания и умения от участие в програмата следва да допринесат за по-силни и по-живи европейски градове и спомогнат за разрешаването на редица нововъзникващи градски проблеми, свързани с интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж.

Програмата ще стартира в началото на 2015 г. чрез открити покани за създаване на транснационални мрежи.

В териториалният ѝ обхват попадат всичките 28 държави –членки на Европейския съюз, както и двете страни партньори –Норвегия и Швейцария.

Индикативни дейности за финансиране:

- Транснационални мрежи
(в помощ на градовете за създаване и изпълнение на интегрирани градски стратегии, надграждане върху общия опит и обмен на добри практики);
- Изграждане на капацитет
(за подобряване на капацитета на отговорните за градската политика лица за разработване на интегрирани и ангажиращи подходи към планирането и провеждането на градски политики);
- Капитализация и разпространение
(за изграждане и споделяне на опит, практики и препоръки, и информиране относно планирането и провеждането на устойчиви градски политики на местно, регионално, национално и европейско ниво).

Бенефициенти на програмата: градове от 28-те страни-членки на ЕС, Норвегия и Швейцария са главните бенефициенти на транснационалните мрежи:



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

- Градове, общини и малки градове (без праг на населението);
- Вътрешно-общински структури на управление, като райони и квартали;
- Столични власти и организирани

Някои партньори, които не са градове също ще имат възможност да се присъединят към мрежите:

- Местни агенции, определени като организации, учредени от градските власти, частично или напълно притежавани от града и отговорни за въпросите на градското развитие;
- Провинциални, регионални и национални власти;
- Университети и изследователски центрове;

Общият бюджет на програмата за периода 2014-2020г. е в размер на 96 324 550 евро. С оглед насърчаване участието на по-голям брой български партньори, Министерството на регионалното развитие е предложило България да осигури 15% национално съфинансиране от републиканския бюджет за българските бенефициенти по ОП УРБАКТ III, което е сериозно предимство и следва да се експлоатира максимално.



Приложение 1: Списък обследвани проекти

В изпълнение на заданието Консултантът обследва 10 проекта, които са релевантни по отношение на приоритетите за RIS3 на територията на област Хасково, от които:

7 проекта (№ 1-5, 7 и 9) се изпълняват от организации от област Хасково на територията на област Хасково.

3 проекта (№6, 8 и 10) се изпълняват от организации от пограничния регион, като резултатите им покриват територията на област Хасково.

NO.	*/**ПРИОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
1	Приоритет 1**	приключил (2012-2014)	<i>Общи граници, сходни проблеми: Съвместни действия за подобряване на полицейската ефективност (EFFECTIVE POLICE)</i>	Полицейски синдикат Свиленград; Полицейски синдикат Хасково; Полицейски синдикат Харманли; Полицейски синдикат Гоце Делчев;	<u>Основната цел</u> е подобряване дейността на полицейските служби в България и Гърция чрез серия от съвместни действия. Партньорите по проекта са ангажирани с прехвърлянето на ноу-хау и създаването на допълнителни средства за насърчаване на сътрудничеството между гръцките и българските полицейски служители. Друга важна цел на проекта е повишаване на общественото доверие в трансграничния регион и за развитието на връзки за сътрудничество с местните общности, които ще имат положителен ефект. Този проект има за цел да направи оценка, анализ и да експлоатира възможните нови технологии за подпомагане на полицейските сили за борба с организираната престъпност. <u>Резултати:</u> <ul style="list-style-type: none">○ Създадена съвместна трансгранична структура за работа за насърчаване "ученето през целия живот", както и сътрудничеството между гръцките и българските полицейски служби.○ проведени над двадесет специализирани курса за обучение на полицейски служители.○ Над 400 полицаи от граничния район обучени;○ платформа за електронно обучение.○ пилотни проучвания за: а) на нивото на полицейските



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
					служители по отношение на „учене през целия живот“ б) за оценка на модерни методи за борба с трафика на хора и наркотици въз основа на най-добрите международни практики , в) за оценка на нови технологии и приложения за идентификация и автентификация на лица , и г) за структурна реформа на българската полиция сили. <ul style="list-style-type: none">○ две три-езични практически ръководства.○ проведени седем публични конференции с отворени врати в „партньорските“ градове с участието над 800 лица○ Онлайн система за социална мрежа за полицаи и представители на социални групи и неправителствени организации.
2	Приоритет 3* 3.1.	приключил (2011-2013)	„Обучение през целия живот“ за професионално усъвършенстване на уменията (LIFELONG TRAINING ACTIONS)	Община Стамболово Община Кресна	<u>Цел:</u> Проект е свързан с инвестициите в човешки ресурс чрез програми за обучение по компютърни умения и проблемите на околната среда. Проектът цели създаване на конкурентна среда в целия местен пазар за постигане на ефективна защита на околната среда и устойчиво развитие на туризма; като се започне от диалог между партньорите на регионално ниво, използвайки подхода „от долу –нагоре“ за включване на гражданите в създаването на регионалната политика (сътрудничество чрез създаване на специфични информационни мрежи и др.) <u>Резултати:</u> <ul style="list-style-type: none">○ десет програми за обучение за основни компютърни умения със сертификат за около 57 човека, за планиране и развитие на туристически пакети; и управление на природните ресурси. 60% от обучените са жени, а 40% - под 25-годишна възраст.○ проучване на "растеж на възможности за работа в трансграничния регион и въпросите на околната среда".○ подобряване на трансграничната мобилност и консолидирането на изменението на сътрудничество между гръцките и българските органи пряко.○ възползвали от предложението проект са 135 лица: 76 гърци и 59 българи .
3	Приоритет 3*	приключил	Подобряване уменията и компетенциите на	Община Хасково - Регионален	<u>Цел:</u> Проекта има за цел да проектира, достави и разпространи обучителни и



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
			<i>човешкия капитал - културни медиатори, обучители, атлети, професионалисти в граничния регион чрез развитието на електронна система за учене през целия живот в музеите</i> <i>(THE LIFELONG MUSEUM LEARNING PROJECT)</i>	исторически музей ЮЗУ "Св. Неофит Рилски", факултет по Обществено здраве и спорт	дидактични материали, както и да приложи пилотно преподаване как участието и обучението може да се осъществява с използването на ИКТ в музеи. Както и да: 1) извърши оценка и трансфер на знания по отношение на общи методологии и най-добри практики, прилагани в ЕС по отношение на учене през целия живот/учебните нужди на музейни възпитатели/ културни медиатори/ спортни професионалисти в региона; 2) карта за обучение, отговаряща на нуждите на учащи се, с особено внимание към категории в неравностойно положение 3) адаптира LLML практики , за да се отговори на нуждите на специфичните целеви групи на трансграничния регион. <u>Резултати:</u> <ul style="list-style-type: none">○ създаден уебсайт, дигитални, плакати, бюлетини, специализирани семинари и международен симпозиум○ проучвания - ситуация и анализ на нуждите на целевите групи, проучване на добри практики за учене през целия живот в ЕС в музеите с ИКТ инфраструктура.○ мрежа структура с база данни на специалисти и възможности за работа;○ образователни материали , е -платформа, три обучителни семинара от двете страни на границата с участието на около 120 професионалисти;○ създадено партньорство и работа в мрежа;
4	Приоритет 3* 3.2	приключил (2011- 2013)	<i>"Българо-гръцко партньорство чрез подкрепа, услуги и решения за насърчаване на открит регионален екип "</i> <i>(BULGARIAN-GREEK PASSPORT)</i>	PCO „Марица“ Община Хасково	<u>Цел:</u> Стимулиране на предприемачеството, повишаване на конкурентоспособността, инвестиране в човешкия капитал; подобряване на икономическото и социалното развитие на трансграничния район чрез създаване на специфични бази данни, използване на информационните технологии и разработване на специфични услуги за малките и средни предприятия в региона и по-конкретно: <ul style="list-style-type: none">○ Разработване и създаване на българо-гръцки бизнес инкубатор, с цел стимулиране на предприемачеството и да се инвестира в



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
					<p>човешкия капитал в трансграничния регион.</p> <ul style="list-style-type: none">○ Разработване и създаване на три общи българо-гръцки инфо точки за бизнес информация в областите Хасково, България, префектура Еврос, Гърция и префектурата на Кавала, Гърция, така че да се повиши конкурентоспособността на малките и средни предприятия, с цел стимулиране на общите българо-гръцките икономически и търговски дейности, за създаването на условия за обмен на добри практики, ноу-хау и опит в трансграничния регион.○ Разработване и активиране на интернет – сайт свързан с трансграничния портал за създаване на мрежи за сътрудничество, привличане на инвестиции, повишаване на компетенциите и квалификацията на малките и средни предприятия в трансграничната зона, както и улесняване на развитието на отворения пазар на труда” <p><u>Резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none">○ Промотирани инвестиционни и бизнес възможности в целевите общини;○ Стимулиране на икономическото развитие на територията на партньорите по този проект;○ Осъществен маркетинг за привличане на инвеститори в целевите общини;○ Стабилизирано сътрудничеството между бизнеса и целевите общини;○ Стимулиране на предприемачеството в трансграничния регион○ Представена и популяризирана европейската политика за подобряване на бизнес средата, чрез развитието на бизнес инфо-точките○ Развитие на конкурентоспособността и общата икономическа и търговска бизнес среда в трансграничния регион
5	Приоритет 3* 3.2.	приключил (2011-2013)	“Разнообразяване на туристическите атракции и продукти в трансграничния регион – „Международен киноложки и	Община Димитровград	<p><u>Цел:</u> Да се създадат условия за подобро трансгранично сътрудничество и икономически ръст чрез инвестиране в насърчаването на киноложкия спорт в трансграничния регион. Да се засили трансграничното сътрудничество и да се постигне трайно партньорство с гръцките организационни структури в областта на</p>



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
			<i>развлекателен център „Марица” – Димитровград” (CYNOLGY CENTRE)</i>		<p>кинологията чрез създаване на Международен киноложки и развлекателен център "Марица"- Димитровград и чрез създаване на мрежи за трансгранично сътрудничество. Да се подобрят компетенциите и квалификацията на представителите на българските и гръцките киноложки организации и клубове, както и обменът на ноу-хау. Да се промотира и предложи на туристическия пазар в двете съседни страни и в Европа новата туристическа атракция.</p> <p><u>Резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none">○ проведена информационна и рекламна кампания за популяризиране и разпространение на целите на проекта, основните дейности и резултати– минимум 20% от местното население е повлияно от създаване на киноложкия център и минимум 60% от местното население е информирано от действията по за широко разпространение на информацията за резултатите от проекта;○ Установено трайно трансгранично сътрудничество в рамките на Приоритетна ос 3 чрез проведени съвместни действия през целия процес на създаване на Международния киноложки център; на ноу-хау, опит, идеи и знания в областта на кинологията;○ Диверсификация на туристическите атракции и продукти в трансграничния регион чрез подобрена местна инфраструктура за развитие на трансграничното сътрудничество в киноложкия спорт;○ Ефективен обмен на ноу-хау, опит, идеи и знания в областта на кинологията и укрепването на трансграничното сътрудничество;○ Създадена ефективна система за управление на новоткрития Международен киноложки център чрез установено трайно партньорство между обществени и бизнес организации и проведено обучение за изграждане на капацитет на административния персонал;○ Насърчаване развитието на алтернативни форми на туризъм в региона и създаване на мрежа за трансгранично сътрудничество между различните организации, които действат в областта на кинологията. <p>Изпълнението на проекта ще допринесе за създаването на благоприятни</p>



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
6	Приоритет 3* 3.2.	приклучил (2011-2013)	<i>Развитие на регионалния бизнеса чрез използване на информационни и комуникационни технологии (RBDICT)</i>	Търговско промишлена палата – Благоевград Българска мениджмънт асоциация	<p>условия за подобро сътрудничество и икономически ръст в трансграничния регион, насърчаване на алтернативни форми на туризъм в региона и създаване на мрежи за трансгранично сътрудничество между различни организации, които действат в сферата на кинологията.</p> <p><u>Цел:</u> Целта на проект <i>RBDICT</i> е да създаде необходимата структура за насърчаване на предприемачеството между регионите Солун (Гърция) и Благоевград (България) чрез използването на информационни и комуникационни технологии.</p> <p>В допълнение, проектът цели да подкрепи вземането на решения за бизнес развитие, промотиране на бизнес партньорства чрез създаване на по-широка транс-гранична рамка на сътрудничество, подпомагане на възможностите за намиране на работа чрез обучения и а трансфер на ноу-хау.</p> <p><u>Резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none">○ четири електронни платформи с цел създаване на бизнес мрежи, насърчаване на бизнес сделки, оптимизиране на търсенето на персонал, придобиването на умения чрез използването на обучителни програми и максимизирането на участието на публичния сектор в този процес на територията на целия граничен район.
7	Приоритет 3* 3.2.	приклучил (2012-2014)	<i>Иновативен и природосъобразна мрежа за развитие и промотиране на предприемачеството (GREEN SPOTS)</i>	Съюза за възстановяване и развитие – Хасково Съюза на хотелиерите, ресторантьорите и търговците в Чепеларе	<p><u>Цел:</u> Основните цели на проекта е да преоформи местните туристически продукт; адаптиране на местните предприятия с изискванията за продукта - проектиране, маркетингова стратегия; популяризиране на материали и информация за установяване на организации за управление на дестинацията (структура на управление и система за управление (уеб базирана платформа, infokiosks т.н.). Подготвен оперативен план за създаване на организация за управление на дестинацията с основни дейности: активиране на всички местни органи за насърчаване на</p>



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
				Съвета по туризъм - Рудозем	<p>природните ресурси на региона, създаване на туристически „събития“, за да се удължи туристическия сезон, развитие на алтернативни форми на туризъм (пешеходен туризъм, колоездене, селски туризъм), засилване на културната идентичност на региона, създаването на стратегически отношения и партньорства, необходими за развитието на туристическия сектор.</p> <p><u>Резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none">○ Създадени и разпространени информационни материали, проведени 4 конференции, семинари за повишаване на осведомеността ,○ Създадени дванадесет туристически информационни центрове INFOkiosks (шест в Гърция и шест в регионите на Хасково, Чепеларе и Рудозем)○ Проведени изследвания на устойчиви туристически ресурси, създадена електронна база данни, извършени проучвания за общ туристически продукт; създадени изисквания за качество, маркетингов план;○ организации за управление на дестинацията (стратегически документ , подписан протокол и т.н .) <p>Основния резултати от проекта е създаване на устойчив туризъм с помощта на ИКТ технологии и създаването на нов общ туристически продукт .</p>
8	Приоритет 3* 3.2.	приключил (2012-2014)	<i>Повишаване на конкурентоспособността и преструктурирането на хранителни подсектори чрез сравнителен анализ (F.IND. CONSULTING)</i>	Сдружение “Югозападна инициатива” Благоевград ЮЗУ "Св. Неофит Рилски", факултет Математика	<p><u>Цел:</u></p> <p>Проектът се основава на методологията за сравнителен анализ (Бенчмаркинг), като се използва иновативен подход за насърчаване на производителността и конкурентоспособността на сектора.</p> <p>Да представи баланса на предприемачеството за сектор и подсектор; Изпълнение на съвместни действия за насърчаване на предприемачеството; Насърчаване на конкурентоспособността на фирмите; Подкрепа на предприемачите; Преструктуриране на подсекторите на хранително-вкусовата промишленост; да се установят надеждни цели и упражняване на непрекъснати подобрения; <input checked="" type="checkbox"/> Разработване на нови ИКТ инструменти и иновативни услуги, които ще спомогнат да се подобри</p>



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
					<p>конкурентоспособността на предприятията в хранително-вкусовата промишленост.</p> <p><u>Резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none">○ Осем изследвания, които допринасят за подобряване на качеството на живот чрез засилване на предприемачеството;○ Идентифициране, анализ и оценка на показатели;○ Проучване на технико-икономически данни;○ Пилотно приложение на новата методология;○ Разработване на електронна карта на продукти;○ Разработване на база данни за сравнителен анализ, която ще позволи на предприемачите да определят състоянието на бизнеса си в сравнение с предишни години, състоянието на сектора и другите предприятия от същия сектор.○ Развитие на нови ИКТ приложения;○ Създаване на консултативни центрове, които ще допринесат за въвеждането на новите инструменти;○ Центровете ще бъдат оперирани от експерти от двете страни, които ще се възползват от обмяната на опит и добри практики чрез сътрудничеството си;○ Провеждане на две еднодневни конференции;○ Разработване и експлоатация на портал, на който се публикуват проектните резултати, както и нови инструменти и услуги.
9	Приоритет 3* 3.2.	в изпълнение (2013-2015)	"План за Регионална интелигентна специализация за насърчаване на конкурентоспособността, научните изследвания и иновациите" (SMART SPECIALIZATION)	PCO "Марица" Бизнес Инкубатор - Гоце Делчев Търговско-промишлена палата - Благоевград	<p><u>Цел:</u></p> <p>Проектът цели да предостави преглед на европейските тенденции на регионалните иновации за следващия програмен период 2014-2020 г., като представи концепцията за интелигентна специализация, нейното потенциално въздействие върху регионалното развитие и основните разлики с предишния стратегически подход. Обхватът на проекта е да се направи анализ на възможните сценарии за иновационни посредници, с оглед на новите пътища за регионално развитие, които биха могли да произведат интелигентна специализация, както и да даде от първа ръка становище за възможните нови роли, на регионалните власти. С проекта ще</p>



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
				Сдружени Бизнес Информационен и Консултантски център - Сандански	се направи опит да се установят целеви инвестиционни приоритети за между регионално сътрудничество в областта на интелигентната специализация. <u>Очаквани резултати</u> <ul style="list-style-type: none">○ Акумулиране на тематични знания и развитие на технологични стълбове;○ Проучване на иновативни въпроси в конкретни тематични области на пазара, които играят важна роля в оформянето на една динамична перспектива за предприемачество;○ Подкрепа за колективни предприемачески усилия в сътрудничество с публичния и частния сектор, като се предоставя хоризонтална подкрепа на процеса на иновации;○ Стартиране на пилотни действия с незабавни резултати, които ще укрепят духа на иновации в трансграничния район относно общи сфери и теми резултат от интелигентна специализация;○ Политики за конфигурация, които ще послужат за основа за разработване на стратегия в новия програмен период ориентирана в областта на иновациите и предприемачеството;○ Хоризонтални мерки в подкрепа на развитието на иновативна динамика;○ Мерки в подкрепа на бизнес планиране и управление на иновациите за стартиращи фирми и малки предприятия;○ Развитие на технологични стълбове и механизми за трансфер на знания за създаване на тесни връзки между бизнеса и индустрията;○ Иновационни кампании за услуги, продукти и процедури за нови и утвърдени фирми, учене от добрите практики на други европейски региони;○ Преки инвестиции, в резултат от работата в мрежа в сектори, които дават на регионите сравнителни предимства;○ Насърчаване на заетостта на високотехнологични работни места задържащи развитието на местно ниво;○ Местни инициативи за заетост и предприемачество за нови продукти и услуги с посока износ;



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

NO.	*/**ПРИ ОРИТЕТ	СТАТУС	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЕКТА	БЪЛГАРСКИ ПАРТНЬОРИ	ЦЕЛ/ РЕЗУЛТАТИ
10	Приоритет 3* 3.3	приключил (2011-2013)	Трансгранично приложение на иновативни технологии за намаляване на разходите” (CROSS-INNO-CUT)	ЮЗУ „Неофит Рилски” Стопанска камара – Петрич Стопанска камара – Кърджали	<p>○ Разработване на бизнес инфраструктура и дейности чрез обединяване на усилията с други региони, които имат общи нужди или имат общи интереси;</p> <p>○ Преструктуриране на местната икономика с цел да се отговори на нуждите на глобализираната икономическа среда и за насърчаване на развитието на местно ниво.</p> <p><u>Цел:</u> Основната цел на проекта CROSS-INNO-CUT е да засилва регионалното икономическо развитие и сътрудничество. Проектът е насочен към повишаване конкурентоспособността на предприятията в трансграничните области Северна Гърция и Южна България. С цел да спомогне за устойчивото развитие, проектът се занимава с някои от основните фактори, понижаващи конкурентоспособността на предприятията, като прекомерните оперативни разходи, неефективното разпределение на ресурсите и липсата на иновации.</p> <p><u>Резултати</u> В резултат проектът осигурява на българските предприятия платформа с дейности за намаляване на разходите, обхващаща инструменти и модели за диагностициране на проблемите в различните области на интервенция, а именно енергия, използване на суровините и дълготрайните активи, количеството на готовата продукция, управление на продажбите, използване на човешките ресурси. В допълнение на платформата е създадено и ръководство за намаляване на разходите. Нещо повече, предприятията в пограничните области ще имат възможност да участват в експертен одит с модерни диагностични инструменти, които са насочени към идентифициране на проблемите в сферата на конкурентоспособността. В края на проекта на предприятията са предложени конкретни планове за намаляване на разходите, като да бъдат реализирани, записани и оценени определени пилотни дейности за намаляване на разходите.</p>

**Приоритет 1: Качество на живота

*Приоритет 3: Конкурентоспособност и човешки ресурси



Мярка 3.1: Подкрепа и валоризация на човешките
във връзка с отворения пазар на труда;

Мярка 3.2: Насърчаване на предприемачеството и мерки за справяне преструктурирането на икономиката

Мярка 3.3: Насърчаване на сътрудничеството между научните изследвания, технологични и академични институции и бизнес организации

ресурси - подкрепа на подготвителни действия

Приложение 2: Комплексен подход за разгръщане на потенциала на иновациите в сферата на услугите

	На ниво дейности	На ниво фирми (предприятия)	На секторно равнище (бизнес среда)	На равнището на пазара
Политики за внедряване	<ul style="list-style-type: none">- измерване на иновациите- помощ за публични научни изследвания, технологично развитие и демонстрации- улесняване на трансфера на знания	<ul style="list-style-type: none">- бизнес инкубатори, подпомагане на растежа и интернационализация - подкрепа в областта на интелектуалната собственост и управление на иновациите - достъп до финансови средства и готовност за инвестиране	<ul style="list-style-type: none">- измерване на иновациите на секторно равнище- предвиждания по отношение на иновациите в сферата на технологията и услугите- установяване и анализ на клъстерите	<ul style="list-style-type: none">- пазарни предвиждания и наблюдение на новите отрасли- секторно саморегулиране, стандарти за оперативна съвместимост и сертификация- правна и нормативна уредба за услугите (електронна търговия)
Целенасочени политики	<ul style="list-style-type: none">- специфични програми за публични научни изследвания, технологично развитие и демонстрации- насърчаване на използването на ИКТ (бизнес в електронна среда)- популяризиране на нови бизнес модели в сферата на услугите и концепции за нови услуги в производството	<ul style="list-style-type: none">- схеми за подпомагане на конкретни предприятия и промишлени иновации за фирми за услуги- специфични схеми за рисково финансиране за услуги- ваучерни схеми за подкрепа на капацитета за иновации в сферата на услугите	<ul style="list-style-type: none">- инициативи за секторни промишлени и клъстерни политики в секторите на услугите (участие на потребителите, междусекторни връзки, нови форми за създаване на клъстери)- публично-частно партньорство, демонстриращо иновациите в сферата на услугите и организационните иновации	<ul style="list-style-type: none">- инициативи за водещи пазари за нови услуги- ваучерни схеми за по-силен ефект на преливане- дейности за повишаване на осведомеността - дерегулация /либерализация на определени услуги



European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013
INVESTING IN OUR FUTURE

	<i>На ниво дейности</i>	<i>На ниво фирми (предприятия)</i>	<i>На секторно равнище (бизнес среда)</i>	<i>На равнището на пазара</i>
Мека и твърда инфраструктур	<ul style="list-style-type: none">- научноизследователски институции в сферата на услугите- институции за специализирано обучение в сферата на услугите	<ul style="list-style-type: none">- паркове за услуги и инкубационни центрове	<ul style="list-style-type: none">- стратегически инфраструктурни проекти (напр. широколентов достъп, центрове за логистика и услуги, места за съвместна работа)- живи лаборатории, центрове за дизайн	<ul style="list-style-type: none">- надзорни органи
Хоризонтални	<ul style="list-style-type: none">- данъчни стимули- държавни помощи- образование и обучение- обществени поръчки	<ul style="list-style-type: none">- политики за развитие на предприемачеството, насочени към стартиращи предприятия- програми за мобилност	<ul style="list-style-type: none">- политики за правата върху интелектуалната собственост- секторни стандарти, както при ИКТ	<ul style="list-style-type: none">- вътрешен пазар за услуги (например Директива за услугите)- политика за конкуренцията, включително контрол върху сливанията

Анализът е създаден в изпълнение на проект с наименование: „SMART SPECIALIZATION” (“Интелигентна специализация”), който се реализира чрез финансовата подкрепа на Програмата за европейско териториално сътрудничество между „Гърция-България 2007-2013 г”, съгласно договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № В3.32.02/31.12.2013 г.